

ՍԱՀԱԿ ԽԱՊԱՅԵԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՕՇԻՆ ԹԱԳԱԻՈՐԻ ԿԻՍԱԴՐԱՄԸ

Ճ. Կէվրէկեան ՀԱՅ ԴՐԱՄԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԵՍ-ի, Թիւ Դ-րդ Հատորին մէջ, 1978, էջ 91-95, հրատարակած է, Օշին թագաւորի կիսադրամ մը «Օշին . . .» վերնագրով ուսումնասիրութիւն մը, Անգլիերէն լեզուով, հայերէն հետեւեալ ամփոփումով.

«Դրամագիտական մատենագրութեան մէջ յիշուած է Օշին թագաւորի կիսադրամ մը: Յարդ այս դրամին ուր ըլլալը կը մնայ անյայտ:

Ա. Կողմ՝ թագաւորը պսակաւոր, բազմած է երկու առիւծներու կռթնած գունտի մը վրայ. աջ ձեռքը խաչակիր գունտ մը, իսկ ձախը՝ շուշան մը. դաշտին մէջ, գլխուն մօտերը՝ աստղ մը: Շրջագրութիւն՝

ԱԻՇԻՆ ԹԱԳԱԻՈՐ ՀԱՅՈՑ

Բ. Կողմ՝ կրկնաթեւ խաչ, որ բարձրացած է երկու կանգնած առիւծներու միջեւ, որոնց կռնակն ու գլուխը դարձած են դէպի խաչ:

Շրջագրութիւն՝

ԿԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ ԱՍՏՈՒԾՈՅ Է

Իսկ հեղինակին կողմէ ձեռք բերուած արծաթէ դրամ մը, նման Սահակ Կաթողիկոսի վերոյիշեալ դրամին, հետեւեալ բացատրութիւններով.

Ա. Կողմ՝ «Դաշտին մէջ աստղ գոյութիւն չունի այլ թագաւորի գլխուն մօտ կ'երեւի ձեռք մը երկու մատներով: Այս նման է Օշին թագաւորի օծման դրամի պատկերատիպին: Աջ ձեռքը խաչ մը կայ առանց գունտի:

Բ. կողմի շրջագրութիւն՝

ԿԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ ԱՅՈՑ՝

Չափագիտական տուեալներն են՝ 18 մմ., 1.47 գր.:

Անկասկած՝ այս Օշին թագաւորի օծման կիսադրամն է:

Բ.

Սահակ Պապայեան կաթողիկոսի կիսադրամի մասին, դրամագէտ Կարապետ Բասմաջեան իր ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐԱՄԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ հատորին մէջ, Տպուած Փարիզ 1936, գրած է հետեւեալը, էջ 171-172.

«Բարեկամս՝ Հայկազն Հապէեան, Աւշինի արծաթ կիսադրամի մը նկարագրութիւնը կ'ընէ ԱԶԱՏԱՄԱՐՏ Շաբաթթերթին մէջ, 1911, թիւ 34, եր. 544: Այս դրամը տեսած է, Կիլիկիոյ Սահակ Կաթողիկոսի ճոխ հաւաքածոյին մէջ, որ «Հայկական դրամագիտութեան գոհարներէն մէկը» կը համարէ զայն, աւելցնելով նաեւ թէ՝ «Յարդ երբեք չի գտնուած տեսակներէն է եւ միակը իր տեսակին մէջ, գեղեցիկ արուեստով մը շինուած»:

Ա. Կողմ՝ թագաւորը պսակաւոր, բազմած է երկու առիւծներու կռթնած գունտի մը² վրայ. աջ ձեռքը խաչակիր գունտ մը, իսկ ձախը՝ շուշան մը. դաշտին մէջ՝ գլխուն մօտերը՝ աստղ մը:

¹ Այս ԱՅՈՑ կրճատ բառը պէտք է անպայման սրբագրել ու գրել՝ ԱԾՈՅ, որ թարգմանուի Աստուծոյ, որովհետեւ ԱՅՈՑ բառը երբեք ԱՍՏՈՒԾՈՅ նշանակութիւնը չի կրնար տալ, այլ՝ (Հ)ԱՅՈՑ-ի: Կէվրէկեան կ'ըսէ որ Պտուկեան իր տետրէն ենթարկուած անգլիերէնի հատորին մէջ, էջ 365, հրատարակած է այս դրամը: Կը յուսանք որ Պտուկեանի աչքէն վրիպած չէ այս սխալ վերծանուած բառը:

² Կարելի չ'եղաւ հասկնալ գունտ բառին նշանակութիւնը: Մեզի ծանօթ Կիլիկեան բոլոր առիւծաբարձ դրամներուն մէջ նման ԳՈՒՆԾ-ով դրամի չհանդիպեցանք:

Պորագիրն է՝

ԱԻՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈՑ

Բ. Կողմ՝ կրկնաթեւ խաչ, որ բարձրացած է երկու կանգնած առիւծներու միջեւ, որոնց կռնակն ու գլուխը դարձած են դէպի խաչ:

Պորագիրն է՝

ԿԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ ԱՍՏՈՒԾՈՅ Է

Այս հազուագիւտ դրամին հետքը չգտայ կ'ըսէ Հապէշեան:

Գ.

Երբ 1952 թուականին Վիեննա գացած էի, դասաւորելու համար Միխիթարեան Միաբանութեան նշանաւոր Հայկական դրամներու հաւաքածոները, ուզեցի առաջին հերթին ապահովել Հ. Կղ. Սիւպիլեանի ԴԱՍԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ՌՈՒԲԻՆԵԱՆ ԴԻԱՄՈՑ հատորը: Միաբանութիւնէ ի շարս այլ հրատարակութեանց, ինծի նուիրեցին վերոյիշեալ հրատարակութենէն օրինակ մը, թէեւ գործածուած վիճակով:

Տարին երեք, երբ պէտք եղաւ ուշի ուշով քննել վերոյիշեալ հատորը, յայտնի եղաւ որ ան անցեալին, պատկանած է Հ. Գրիգորիս վրդ. Գալէմբարեանին: Անոր մէջ գտայ Գալէմբարեանին կողմէ մատիտով սղագրուած լուսանցքային նօթեր, որոնք կը վերաբերին նոյն էջին վրայ գտնուող դրամի մը: Այնտեղ՝ էջ 55-ի վարի բաց մնացած թերթին վրայ արձանագրուած գտայ Հ. Գալէմբարեանին հետեւեալ նօթագրութիւնը՝ մատիտով՝

Ա.- ԱԻՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈՑ

Բ.- ԿԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ ԱՍՏՈՒԾՈՅ Է (կամ).....Բ ԱԾՈՅ Է

Տե՛ս Հայկազն Հապէշեան՝

ԱԶԱՏԱՄԱՐՏ, Յաւելուած թ. 34, 6/19 Մարտ 1911:

Դրամին պատկերը ճապարակի օրինակի վրէ՛ն է վ (րայէն է):

Հապէշեան Հ. Գալէմբարեանին ղրկած է նաեւ այդ դրամին մատիտով հանուած նմանահանուածութիւնը, եւ որուն ետին ալ գրած է հետեւեալը. «Հնադրամը շատ լաւ պահուած»: «Նմանահանութիւնը այնքան լաւ չեյաւ»: Տե՛ս վարի նմանահանութիւնը: Այս կիսադրամէն ուրիշ օրինակ մը Ատանա հայ սեղաւորի մը քով կայ եղբր բայց 1909 ջարդին կղպտած (կող ոպտած) են»:

Հապէշեան Գալէմբարեանին ղրկած է կիսադրամին մատիտով հանած նմանահանութիւնը, որ թէեւ քիչ մը անորոշ է, սակայն այդ պատկերին վրայ կարելի է առանց դժուարութեան կարդալ անոր արձանագրութիւնը, որ է այսպէս.

Ա. կողմ՝ ԱԻՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀԱՅՈՑ

Բ. կողմ՝ ԿԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ ԱԾՈՅ Է

Իսկ թագաւորին աջ կողմը տեսանելի է թագաւորը օրհնող Աստուածային Աջը: Թագաւորը բազմած է առիւծաբարձ գահի մը վրայ:

Իսկ երկրորդ կողմի կրկնառիւծներու միջեւ սեղմուած խաչը կրկնաթեւ չէ, այլ միայն հաւասարաթեւ: Կողմերուն ուղղութիւնը՝ ուղղահայեաց: Տե՛ս նմանահանութիւնները վարը:

Դ.

Բասմաջեան սխալ կարդացեր է դրամին երկրորդ կողմի խորագիրը որ, ոչ թէ՛ ԿԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ ԱՍՏՈՒԾՈՅ Է այլ՝ ԿԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ ԱԾՈՅ Է:

Բասմաջեան փոխան առիւծաբարձ գահի, կ'ըսէ թէ թագաւորը բազմած է «առիւծներու կռթնած գունտի մը վրայ» իսկ փոխան Աստուծոյ Աջին՝ գրած է թէ «թագաւորի գլխուն մօտերը աստղ մը կայ:

Կէվրէկեան արտատպելով Բասմաջեանի նկարագրութիւնը նոյն սխալ ները կրկնեց է:

Ե.

Ուրեմն չնորհու Հ. Հապէշեանի Սահակ կաթողիկոսի հաւաքածոյին մաս կազմող խնդրոյ առարկայ կիսադրամի մատիտով հանած ընդօրինակութեան – որ ղրկած էր Հ. Գր. վրդ. Գալէմբարեանին, կարելի կ'ըլլայ այսօր, անհետ կորսուած կարծուած այդ Ռուբինեան արժէքաւոր կիսադրամին պատկերը վերահրատարակել իր ամբողջ մանրամասնութիւններով: Որով կ'ուենանք Օջին արքայի արծաթ կիսադրամներէն երկու տարբերակներ:

Ջարմանալի բարեբախտութիւն մըն է որ, մօտ հարիւր տարի այդ աննշան թղթիկը ծուարած մնացեր է Հ. Գ. Գալէմբարեանին պատկանող եւ իր իսկ հրատարակած անձնական հատորին 54–55 էջերուն պահպանութեան յանձնուած, եւ սահած չէ իր այդ անկայուն անկիւնէն ու անհետ կորած կամ կորսուած:

1962 թուականին Փարիզ գտնուած ուսանողութեան շրջանիս, ի միջի այլոց, այցելած Փարիզի Նուպարեան Մատենադարանը –Անտոնեանի շրջանին– ու այնտեղ (Ալպոնի Աքուէր) դասաւորած ու ցուցակագրած եմ Սահակ Պապայեան կաթողիկոսի Կիլիկեան դրամներու փոքր հաւաքածոն:

Այդ փոքրիկ հաւաքածոյի մէջ, իմ հերթին, չեմ գտած Պապայեան կաթողիկոսի վերոյիշեալ Օջինեան արծաթ կիսադրամը:

ՊԵՐՃ Մ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

Վիեննա, 17-1-1987

Գեր. Հ. Մեսրոպ վրդ. Թոփալեան ԿՄ.

Ոմբազրապետ ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅԻ

Ի պատասխան Ձեր Սեպ. 1986 թուականին, այսօր Փոստին յանձնեցի ապահովագրեալ ուսումնասիրութիւնս որ ունի հետեւեալ խորագիրը. ԻՍԼԱՄՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ -ԱՐՄԻՆԻԱՅԻ- ՄԷՋ ՀԱՏԱԳՐՈՒԱԾ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿԻ ԴՐԱՄ-ՆԵՐՈՒ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՑՈՒՑԱԿ Կ'ԸՆԴԳՐԿԷ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՕՄՄԱՅԵԱՏ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆԷՆ ՄԻՆՁԵՒ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՇՐՋԱՆ:

Ասիկա իր տեսակին առաջին գործն է, գրեթէ ամբողջական, որ կը հրատարակէ երկու դարերու ընթացքին դրամագէտներու հրատարակած Հայաստանի մէջ հատագրուած դրամներու համարեայ ցանկերը:

Կարելի է յուսալ, որ այս ցանկերը կրնան օրէ օր ամբողջացուիլ նորանոր յայտնութիւններով մեզի անծանօթ մնացած աղբիւրներով եւ նորանոր արաբական կամ այլ դրամական գանձերու մէջ երեւցող անտիպ դրամներով:

Բնականաբար մեր ազգային թանգարանները պէտք է ունեցած ըլլան Հայաստան տպուած Իսլամ օտարներու կողմէ Հայաստանեան տպուած դրամներու նմոյշներ, որոնք կրնան վերելի ցանկերուն շնորհիւ համեմատութեան դրուել:

Կը յուսամ Ձեր խնամքին յանձնելով կը կատարէք կարեւոր սրբագրութիւնները եւ միեւնոյն ժամանակ մեզի կ'ապահովէք առանձնատիպեր:

Յառաջիկային ձեզի կը խոստանամ ՄԵԾՆ ԼԵՒՈՆԻ Այասի մէջ տպած պղինձ Փող դրամներու մէկ կարեւոր ուսումնասիրութիւնը:

Մնամ յարգանք
Պերճ Մ. Կարապետեան

ԻՍԼԱՄՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ -ԱՐՄԻՆԻԱՅԻ- ՄԷՋ ՀԱՏԱԳՐՈՒԱԾ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿԻ ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՑՈՒՑԱԿ ՈՐ Կ'ԸՆԴԳՐԿԷ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՕՄՄԱՅԵԱՏ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆԷՆ ՄԻՆՁԵՒ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՇՐՋԱՆ

ՀԱՅ ԴՐԱՄԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԱՆԱՊԱՏԸ

Մեր թուականի սկիզբը, երբ վերջ գտաւ Տիգրանեան Հարստութեան փառաւոր շրջանը մինչեւ 1918 թուականը -բացի Ռուբինեան շրջանէն-, Հայաստան աշխարհի չորս ծագերուն, հայկական անկախ պետական դրամանիշ հատագրուած չէ:

Տիգրանեան հարստութեան շիջումէն ետք, Հայաստան եղաւ ազդեցութեան գօտի պարսից եւ հռովմայեցիներու միջեւ:

Աւելի ետք, եւ Մուհամմէտի յայտնուելուն, Արաբները սկսան արագօրէն աշխարհակալել: Անոնք գրաւեցին Ձինաստանի սահմաններէն մինչեւ հեռաւոր ծայրագոյն Ափրիկեան սահմանները: Շատ կանուխէն գրաւեցին Հայաստանը ու այնտեղ կարգեցին իրենց էմիր-ոստիկանները:

Օմայեատ եւ Ապպասիտ հարստութեանց ամբողջ տեւողութեան, անոնք կանոնաւոր արծաթ եւ պղինձ դրամներ հատագրեցին ԱՐՄԻՆԻԱՅԻ վերտառութեամբ, խալիֆէի եւ անոնց էմիրներու անուններով:

Արաբներուն կը յաջորդեն Մեծ ու Փոքր Սելճուկները, թաթար-մօնկոլները եւ ի վերջոյ Օսմանցի-թիւրքերը: Սելճուկներու եւ Մօնկոլներու հետեւող Հայաստան թափուեցան խառնիճաղանձ վայրենի հորդաններ, որոնցմէ ամէն մէկը գրաւելով բերրի երկրամաս մը, հաստատուեցաւ այնտեղ:

Այդ մանր իշխանապետութիւնները ժամանակներու ընթացքին ուժեղացան, կազմակերպուեցան, ունեցան իշխանները, աթապէկները ու նոյնիսկ սուլթանները եւ ցոյց տալ ու համար իրարմէ անկախ ըլլալը տպեցին դրամներ:

Գաղափար կազմել ու համար ստորեւ ցանկ մը այդ հորդաններուն.

Թիւրքմէն	Օրթօգիտներ
Ճինկիզներ	Շահ Արմէններ -Բիւրտ-
Ջաղաթեաններ	Շահ Արմէններ -Մէմլուք- էյյուպիներ
Իլխաններ	Նփրկերտի էյյուպի Մէմլուքները
Ճեղայիներ	Արտեմեաններ
Թիւրքեաններ	Կարամաններ
Մօզաֆաթեաններ	Գարա-Օղլուներ
Սանեաններ	Ագ-Կոյունլուներ
Սալարեաններ	Գարա-օղլուներ կամ Կոյունլուներ
Համտանիներ -Արք.-	Բաղէշի էմիրները
Նոր Մերուանիներ -Արք.-	Սաֆապիներ
Շէտտէտեաններ -Բիւրտ-	Աֆշարներ
Տանիշմէններ	Ջէնդեաններ
Մեկուհիներ	Ղանարներ
Սալթուկեաններ	Առանց հաշուելու Սելճուկները ու Մօնկոլները:

Հետաքրքրական է գիտնալ թէ ինչու այսքան բազմաթիւ եղած են վերոյիշեալ բռնակալներու առկայութիւնը մեր երկրի սահմաններէն ներս:

Մենք կը կարծենք որ եկւորները յառաջաւոր Ասիոյ խորերէն, ընդհանրապէս անապատային շրջաններու մէջ ապրող քաջուորներ եղած են: Այս քաջուորները երբեմն տառապած են երաշտ տարիներէ: Եւ երբ իրենց նմաները ասպատակած են բերրի հողամասեր, անոնց հետեւող քաջուորներէն շատերը չեն ուզած վերադառնալ իրենց անապատային շրջանները: Մնացեր են ասպատակուած շրջաններուն մէջ, որոնք ձեռնտու եղած են իրենց քաջուորական ապրելակերպին, բարեբեր հող, զով օդ, ջրառատ երկիր եւ մանաւանդ հլու ու հնազանդ ժողովուրդ:

Եւ այսպէս ժամանակներու ընթացքին խարսխած են այդ բնակավայրերուն ու վերջնականապէս հաստատուած այնտեղ: Այդ մանր աշիրէթներու շնորհիւ հետզհետէ առաջացաւ Օսմանեան Պետութիւնը:

Բ.

Միջնադարեան բոլոր բռնակալները ինչ դրամներ տալած են Հայաստանի մէջ: Ներկայ Հայաստանի տարածքին, գտնուած են Արաբական, Մօնղոլ, Պարսկական դրամներ ու գանձեր, որոնք ուսումնասիրուած են հայրենի դրամագէտ Խաչիկ Մուշեղեանի կողմէ:

Այսպէս Խաչիկեան հիմը դրած կ'ըլլայ օտարներու Հայաստան աշխարհի մէջ հատազրած դրամագիտական կարեւոր կառոյցքին եւ նաեւ տնտեսական եւ աշխարհագրական այն կարեւորութեան որ ամէն ցեղի արշաւողները տուած են մեր երկրին: Նոյն ժամանակ դրամները անխարդախ եւ մանրանկար յուշարձաններն են, որոնք պատմական շրջանները որոշ կերպով իրարմէ կը բաժնեն: Այս բաժանումին ամենավերջին օղակը եղած են, դժբախտաբար, վաչկատուն թուրանական թուրքերը, որոնք արիւնի ու աւերումի ենթարկած են իրենց անցած բոլոր երկիրները, Պարսկաստանի հեռաւոր սահմաններէն մինչեւ միջին Եւրոպա:

Անոնք կործանեցին հազարամեայ Բիւզանդիոնը, գրաւեցին Փոքր Ասիան ու հաստատեցին դաբեր տեւող Օսմանեան կայսրութիւնը:

Այդ ցեղը այսօր կը յայտարարէ, որ ինքը եկւոր մը չէ եղած, այլ սերած է Անատոլու Հիթիթներէն եւ այդ չըջանը կը կրէ զուտ թրքական քաղաքակրթութեան կնիքը:

Գ.

Օտար դրամները դասաւորելով ժամանակագրական շրջաններու, կրնանք ստուգել որ անոնք, այսինքն թուրքերը, Հայաստան ներխուժած են միայն ու միայն մեր թուականի ԺԵ. դարու կիսուն: Դրամագիտական այդ դասաւորումով կրնանք հարց տալ, եթէ իսկապէս թուրքերը եղած են բնիկներ, ինչու՞ այդ թուականէն առաջ, անոնք յիշատակուած չեն ոչ միայն մեր, ապա աշխարհի ամենագրի պատմաբաններէն, մէջն ըլլալով նաեւ կրօնակիր Արաբները:

Օտարներու կողմէ պատրաստուած աշխարհագրական որեւէ քարտէս, Հայաստանը յիշատակած չէ որպէս Թուրքիա կամ Թիւրքիստան, այլ խնդրոյ առարկայ հողամասը կոչած են միշտ Արմինիէ կամ Արմէնի: Ասոր լաւագոյն փաստը Արաբական արծաթ ու պղինձ դրամներն են, որ գտնուած են Արեւելեան Եւրոպայի կարգ մը երկիրներու մէջ, ինչպէս նաեւ Օմայեատ եւ Ապպասիտ հարստութեանց միւս երկիրներուն մէջ եւ որոնց վրայ արձանագրուած կը գտնենք Արմինիէ կամ Արմինիա անունը:

Դ.

Հետագայ ցանկերը կրնան օգտակար ըլլալ օտարներու կողմէ Հայաստանի մէջ հատազրուած դրամներով: Համադրուած ձեւով, հասկնալի եւ կրկնակի աղբիւրագիտական տուեալներով կը ներկայացնենք այս ամենագրի դրամներու ցանկերը:

Ճիշտ է որ բանասէր Ե. Թ. Ներսէսեան հայ դրամագիտութեան նուիրուած երկեզգուեան մեծղի հատոր մը հրատարակած է, սակայն այդ գործը չի դադրիր ըլլալէ միայն ու միայն աղբիւրագիտական ատաղձ, մատենագրական պիպլիօկրաֆիա: Արդէն Ներսէսեանի հատորը պարտաւոր ալ չէ տարբեր նկարագիր ունենալու:

Այս անկիւնէն դիտուած օգտակար սեպած ենք մեր ցանկերուն մանրամասն հրապարակումը: Բնականաբար մեր ցանկերուն մէջ մտած չեն Մուշեղեանի հրապարակումները, որոնք յայտնի են հայ բանասէրներուն, տրուած ըլլալով որ անոնք արդէն հրատարակուած են մայրենի լեզուով:

Տակաւին պիտի յայտնուին նորանոր դրամագիտական այլ եւ այլ տուեալներ: Այս դրամագիտական հրատարակուած դրամներէն զատ կան Հայաստանի անունով շատ մը դրամներ, հրատարակուած մեզի անծանօթ հրատարակութեանց մէջ, կամ կը գտնուին անհատական հաւաքածո՝

ներու կամ թանգարաններու մէջ, որոնք օր մը պիտի յայտնուին կամ հրատարակուին:

Վերջացնելէ առաջ ըսենք որ մեր երկհազարամեայ դրամագիտական պարապը լեցնելու համար ստիպուած ենք, օտար բռնակալներու կողմէ Հայաստանի տարածքին թողարկուած դրամները ուսումնասիրել, անոնց քաղաքական, տնտեսական եւ աշխարհագրական կարեւորութեանց տեսանկիւնէն դիտուած:

Պերճ Մ. Կարապետեան

ՑԱԻՆԼՈՒԱԾ

Ջարմանալի դրամագիտական իրողութիւն մը յայտնուած է, այն որ ամբողջ Արաբական-Օմայեան դրամագիտական պատմութեան մէջ, առաջին արաբատառ տիրահէմը՝ դահեկանը, հատազրուեր է ոչ թէ Օմայեատներու մայրաքաղաք Դամասկոսի, այլ Հայաստանի՝ Արմինիայի մէջ:

Այս բացառիկ մէկ հատիկ արծաթ դրամը՝ տիրահէմը՝ այժմ կը գտնուի Պաղտատի թանգարանը: Թուականէն մօտ քսան ու հինգ տարի առաջ այդ բացառիկ դրամը Դամասկոս ինծի ցոյց տուաւ Պաղտատցի ուսուցիչ եւ դրամագէտ Պապտ ալ-Ռասուլ, որ եկած էր իր ազգականներուն այցելուութեան: Այս դրամագէտը Պաղտատ նախարար եղբայր մը ունէր:

Խնդրոյ առարկայ շրջանին արաբական տիրահէմ մը՝ դահեկան, ընդհանրապէս կը ծախուէր Սուրիական երկու ոսկիի: Արմինիայի -Հայաստան- մէջ տպուածները, առ առաւելագոյնը 25 ոսկիի: Ուզեցի խնդրոյ առարկայ դրամը գնել: Պապտ ալ-Ռասուլ 1000 ոսկի պահանջեց: Անակնկալի եկայ եւ ըսի երբ՞ Արմինիայի մէջ տիրահէմ մը 1000 ոսկիի ծախուած էր: Պատասխանեց թէ ինք Արմինիայի մէջ տպուած ըլլալուն համար չէ որ այդ գինը կը պահանջէ: Հապա ինչ՞ բանի համար 1000 ոսկի գին դրած էք: Պատասխանեց՝ պէտք է գիտնաք որպէս դրամագէտ: Ուրեմն մեր դրամագէտը գիտեր թէ ինչու համար այդ արտակարգ գինը պահանջած էր: Բարեկամ եթէ անպայման գէտը գիտեր թէ ինչու համար այդ արտակարգ գինը պահանջած էր: Բարեկամ եթէ անպայման կ'ուզես դրամդ ծախել, քեզի բացառիկ գին մը պիտի վճարեմ որ երբեւիցէ տիրահէմի մը չէ վճարուած. դրամիդ պիտի վճարեմ 500 ս. ոսկի: Այդ գումարով կրնաս գնել 250 այլ տիրահէմներ: Մեր դրամագէտը գիտէր իր դրամին արժէքը եւ մերժեց ծախել դրամը:

Թէ ինչու համար այդ դրամը նման արժէք ստացեր էր, որովհետեւ՝ Լոնտոնի Անգլիական թանգարանի Օմայեատ հեղինակ ձոն Վոլքըր, իր մեծղի ուսումնասիրութեան մէջ կ'ըսէ որ Օմայեատ ամենաառաջին արաբատառ տիրահէմը ունի Հիճրէթի 79 թուականը: Այդ թուականով ծանօթ են հետեւեալ տիրահէմները.՝ Պասրայ, ձայ, Դամասկոս, Սուգ-ալ-Ահուագ, Շաֆ ալ-Թայմարայ, Գուֆայ, Մահ ալ-Պասրայ, Մէյսան, Մէրվ, եւ Պիրամֆուպատ: Ըստ Վոլքըրի Հայաստան տպուած առաջին ծանօթ տիրահէմը կը կրէ՝ Հիճրէթի 81 թուականը:

Այս թուականով Արմինիա տպուած դրամները կը գտնուէին Պերլինի Ֆրետերիք կայսեր թանգարանը եւ Բրիտանական թանգարանը:

Ուրեմն Պապտ ալ-Ռասուլին պատկանող դրամը տպուած Արմինիայի մէջ կը կրէր Հիճրէթի 78 թուականը: Այլ խօսքով 78 Հճ. թուականով դրամը ոչ միայն Հայաստանի մէջ տպուած ըլլալը, այլ ամբողջ Օմայեան դրամագիտութեան արաբատառ ամենաառաջին դրամը կը հանդիսանայ, նաեւ ամբողջ աշխարհի մէջ այդ թուականով դրամն է:

Թէ ինչու համար այդ թուականով դրամը միայն Հայաստան տպուած է, ասիկա դրամագիտական առեղծուած է որ առ այժմ դժուար է լուծել: Այս թուականի -78 Հճ. 698-699-, Պալիֆայի ոստիկանապետը վերջնականապէս Հայաստանը արիւնի, աւերի ու աւարի մատնեց եւ Հայաստան դարձաւ արաբական գրաւուած նահանգ: Այս այսակիր ոստիկանի անունն էր Մուհամմատ Իպն Մարուան:

Ահա ճիշտ այս ճգնաժամային շրջանին է որ տպուած է այս հիճրէթի 78 թուական ունեցող տիրահմը:

- JOHN WALKER. A Catalogue of the Arab-Byzantine and Post-reform Umayyad coins. British Museum, London 1956.
- ARMINIYA SILVER = ԱՐԾԱԹ ԴՐԱՄՆԵՐ
A. H. 81 No. B. 18. Դրամագիտական (Հայաստանեան) դրամ. մատենագրութիւն. Berlin, Kaiser-Friedrich-Museum.
Nützel.- Katalog der Orientalischen Münzen, i, Berlin, 1898.
Lane-Poole.- Journal of the Royal Asiatic Society, 1875, pp. 13-14 offprint.
- A. H. 92 No. 2, p. 109.
Prince Alexandre Gagarine.- Revue Numismatique Belge, 1862, p. 459, No. 5.
W. Tiesenhausen.- Moneti vostochnavo khalifata, No. 2725, St. Petersburg, 1873.
- A. H. 94 Fig. 22, p. 109. N. 3.
W. Tiesenhausen.- No. 401 and p. 299, Pl. II, 9.
A. de Markov.- Inventarny katalog musulmaskikh monet, No. 104, St. Petersburg, 1896.
- A. H. 95 No. 264a, BM., p. 110.
Bay Behzad Butak presented 1951.
Ties., No. 424 and p. 299.
Lavoix.- Bibliothèque Nationale, Cabinet des Médailles, Catalogue des monnaies musulmanes, Tome I, Paris, 1887, No. 239.
A. de Markov.- No. 116.
Ahmed Ziya.- Catalogue of Islamic coins (in Turkish), No. 49, Constantinople, 1910.
H. Nützel.- No. 347.
- A. H. 96 P. 110.
A. E. Ebeian.- Histoire numismatique Arabo-Arménienne (in Armenian) pp. 17-18, Beirut, 1940.
Ties.- No. 439 and p. 299.
A. de Markov.- No. 135.
H. Lavoix.- No. 240.
H. Nützel.- No. 348.
- A. H. 97 No. I, p. 110.
Ties. No. 450, p. 299.
A. de Markov.- No. 140.
H. Lavoix.- No. 372.
- A. H. 98 No. 2, p. 110.
Ties.- p. 110.
H. Lavoix.- No. 373.
A. de Markov.- No. 150.
Paul Casanova.- Inventaire sommaire de la Collection des monnaies musulmanes de Son Altesse la Princesse Ismail, Paris, 1896, This Collection is now in the Musée de l'art arabe, Cairo, No. 117.
Pakhomov.- See N. J. Marr presentation, volume XLV, p. 740, Academy of Science, Leningrad-Moscow.

- A. H. 99 B. M. No. 265. Pl. XIV.
ex Tobin Bush Sale (Sotheby, 5 Nov. 1902).
Ties.- No. 472.
H. Lavoix.- No. 373. H. Nützel.- No. 445.
Pakhomov, loc. cit.
- A. H. 100 B. M. No. 266, p. 110.
Richard, 1861 = Lane Poole, I, No. 48.
Ties.- No. 480.
Markov.- No. 169.
Miles (Rare Islamic Coins, No. 69, Pl. V.
- A. H. 101 Note no. I, p. III.
Ties.- No. 491.
Mar.- 178.
Nützel.- No. 470.
Nakshbandi.- SUMER 1950, p. 178 (in the Zakho Treasure).
- A. H. 102 Note no. 2, p. III.
Ties.- No. 499.
Mar.- No. 185.
Nützel.- No. 482.
Bartholomaei.- Revue de la Numismatique Belge, 1859, p. 344, No. 39.
- A. H. 103 Note no. 3, p. III.
Ties.- No. 507.
Mar.- No. 191.
Khedivial Library, Cairo, Catalogue by S. Lane Poole 1897, No. 70.
Lavoix.- No. 429.
Nützel.- No. 483.
- A. H. 104 Note no. 4, p. III.
Ties.- No. 513 and p. 300.
Lavoix.- No. 430.
- A. H. 105 Note no. 5, p. III.
Ties.- No. 521.
Mar.- No. 202.
- A. H. 106 Note no. 6, p. III.
Ties.- No. 526 and p. 300.
- A. H. 107 Note no. 7, p. III.
Ties.- No. 532.
Nützel.- No. 509.
- A. H. 108 III. BM no. 267. Pl. XIV.
Rev. G. J. Chester, 1889.,
Ties.- No. 536.
- A. H. 109 Note no. 8, p. III.
Ties.- No. 542.
Lavoix.- No. 466.
- A. H. 84 Dabil (in Arminia). Դուբին, պղինձ:
Note B. 28, p. 139.
Berlin, Kaiser-Friedrich-Museum (Nützel, no. 312, Pl. Iv = Guthrie, No. 59).

A. H. 85	Markov.- No. 961. <i>Դուրիս, պղինձ:</i> Miles.- Rare Isl. coins, no. 77a, Pl. V. Miles recorded another in the W. L. Clark Collection, New York.
A. H. 86	BM No. 337, P. 139. <i>Դուրիս, պղինձ:</i> Mrs. Oliver, 1905, Ties.- No. 314 and Markov no. 33.
A. H. 87	See F. N. to I. 5 above, p. 138. <i>Դուրիս, պղինձ:</i>
Suite John Walker Copper coins ARMINIYA	BM. No. 746. C. J. Staples, Esq., presented 1950, see f. No. 747. Bm. No. 747. Sir Hans Sloane, 1753 = Lane-Poole, I, p. 180, No. 39. B. M. No. 748. Zaba Collection, 1870 = Lane-Poole, I, 219, No. 151.
DABIL (Douin)	Capital of Armenia. Karabacek in NUM. ZEIZ., 1877, p. 360.
ISMA'IL GHALIB.	Monnaies Ommayades et Abbassides etc. CATALOGUE DU MUSÉE IMPÉRIAL OTTOMAN, 1312 H. (1894-1895).
ԱՐՄԻՆԻԱ	Արծաթ, թիւ 311, թվ. 153 ՀՃ.: Բ. կողմը ՊԱՔԲԱՐ ոստիկանի անունով: Արծաթ, թիւ 421, թվ. 161 ՀՃ.: Արծաթ, թիւ 422, թվ. 162 ՀՃ.: Արծաթ, թիւ 471, թվ. 169 ՀՃ.: Արծաթ, թիւ 477, թվ. 173 ՀՃ.: Բ. կողմին վերը եւ վարը Պիւսիս գրուած, որ կը նշանակէ ընտիր արծաթ: Արծաթ, թիւ 564, թվ. 203 ՀՃ.: Բ. կողմին վրայ եւ տակը՝ ՀԱԹԵՄ ոստիկանի անունը:
ԱՄԻՏ	Արծաթ, թիւ 893, թվ. 412 ՀՃ.: Գրտական ծագում ունեցող Մերվանեան ինքնիշխան էմիր, ՆԱՍՐ է-Դ-ԱՌԻՆԱ:
ԱՌԱՆ	Արծաթ, թիւ 309, թվ. 152 ՀՃ.: Ապպասեան:
ԱԼ-ՀԱՐՈՒՆԻԷ	Արծաթ, թիւ 472բ, թվ. 169 ՀՃ.: Ապպասիտ: Բ. կողմին վրայ, վերը ոստիկան Սուգէյմա, վարը պին Սազէմ:
ՆՈՒՍԷՅՊԻՆ կամ՝ ՄԾԲԻՆ	Արծաթ, թիւ 672, թվ. 297 ՀՃ.: Ապպասիտ: Արծաթ, թիւ 831, թվ. 330 ՀՃ.: Համտանեաններ: Արծաթ, թիւ 832, թվ. 334 ՀՃ.: Արծաթ, թիւ 833, թվ. 337 ՀՃ.: Արծաթ, թիւ 834, թվ. 338 ՀՃ.: Արծաթ, թիւ 835, թվ. 340 ՀՃ.: Արծաթ, թիւ 836, թվ. 34- ՀՃ.: Արծաթ, թիւ 837, թվ. 34- ՀՃ.:
ՆՓՐԿԵՐՏ	Արծաթ, թիւ 901, թվ. 407 ՀՃ.: Մերվանեան: Արծաթ, թիւ 902, թվ. 408 ՀՃ.: Արծաթ, թիւ 903, թվ. 409 ՀՃ.: Արծաթ, թիւ 904, թվ. 410 ՀՃ.:

ՆՓՐԿԵՐՏ	Արծաթ, թիւ 905, թվ. 410 ՀՃ.: Մերվանեան: Արծաթ, թիւ 906, թվ. 410 ՀՃ.: Արծաթ, թիւ 907, թվ. 411 ՀՃ.: Արծաթ, թիւ 908, թվ. 412 ՀՃ.: Արծաթ, թիւ 909, թվ. 413 ՀՃ.:
Ալ-Բահա (ՈՒՐՅԱ)	Պղինձ, թիւ 275, թվ. 110 ՀՃ.: Օմայեան:
ISMA'IL GHALIB.	Monnaies Orthokides, Zenkides, les Atabeks etc. CATALOGUE DU MUSÉE IMPÉRIAL OTTOMAN, de Constantinople, 1311 H. (1893). Publication en langue turque, avec l'alphabet arabe.
ԱՄԻՏ	Պղինձ, թիւ 16բ, Յաւելուած, էջ 160, թվ. 614 ՀՃ.: Արծաթ, թիւ 19, թվ. 617 ՀՃ.: Արծաթ, թիւ 20, թվ. 621 ՀՃ.: Արծաթ, թիւ 21, թվ. 621 ՀՃ.: Արծաթ, թիւ 22, թվ. 621 ՀՃ.: Արծաթ, թիւ 23, թվ. 621 ՀՃ.: Ամիտը Տիգրանակերտն է, Տիարպէրըն ալ Տիգրանակերտն, կամ անոր նահանգին Արաբներու կողմէ տրուած վերադիրն է, որ կը թարգմանուի, Պէֆրի երկիր:
ՄԷԼԻՔ ՏԻԱՐՊԷՔԻՐ	Արծաթ, թիւ 30, թվ. եւ փողերանոց չունի: Արծաթ, թիւ 34, թվ. 558 ՀՃ.: Առանց փողերանոցի: Արծաթ, թիւ 35, թվ. Առանց փողերանոցի:
ՇԱՀ ՏԻԱՐՊԷՔԻՐ	Արծաթ, թիւ 39, թուական եւ փողերանոցի յիշատակում չունի:
ՄԷԼԻՔ ՏԻԱՐՊԷՔԻՐ	Արծաթ, թիւ 66, թվ. 599 ՀՃ.: Արծաթ, թիւ 67, թվ. 599 ՀՃ.: Արծաթ, թիւ 68, թվ. 599 ՀՃ.: Արծաթ, թիւ 69, թվ. 599 ՀՃ.: Արծաթ, թիւ 70, թվ. 599 ՀՃ.: Արծաթ, թիւ 71, թվ. 599 ՀՃ.: Արծաթ, թիւ 72, թվ. 599 ՀՃ.: Արծաթ, թիւ 73, թվ. 599 ՀՃ.: Արծաթ, թիւ 74, թվ. 606 ՀՃ.: Արծաթ, թիւ 75, թվ. 606 ՀՃ.: Արծաթ, թիւ 76, թվ. - ՀՃ.: Արծաթ, թիւ 77, թվ. - ՀՃ.: Արծաթ, թիւ 78, թվ. 611 ՀՃ.: Արծաթ, թիւ 79, թվ. 611 ՀՃ.: Արծաթ, թիւ 80, թվ. 611 ՀՃ.: Արծաթ, թիւ 81, թվ. 611 ՀՃ.:

Նփրկերտի վրայ իշխող եւ ՇԱՀ ԱՐՄԱՆ տիտղոս կողմ էյուսպի պղինձ արաբ դրամներ

Նփրկերտի արաբները ՄԻԱՖԱՐԻԿԻՆ կամ Թուրքերը անոր տուած են ՖԱՐՂԻՆ անունը:

Այսօրուայ պատմաբանները կը կարծեն որ իսկական Տիգրանակերտը Նփրկերտը եղած է: Այս
Նփրկերտ տպուած դրամներէն անոնք, որոնք Շահ Արման տիտղոսը կը կրեն, քաղաքի անունն չեն
կրեր: Իսկ անոնք որոնք Շահ Արմէն տիտղոսը չեն կրեր, կը կրեն Նփրկերտ փողերանոցի անունը:

Այս էջուպի սուլթաններուն պատկանող կան մի քանի պղինձ դրամներ, որոնք նոյնպէս կը կրեն Շահ Արմէն տիտղոսը, կը կրեն նաեւ Սինճան փողերանոցին անունը:

ՇԱՀ ԱՐՄԱՆ համարեա բոլոր դրամներն ալ պղնձեայ են, սակայն կան մատի վրայ հաշուելիք արծաթ դրամներ ալ, որոնցմէ բացառաբար հաւաքածոյիս մէջ ունիմ երեք տարբեր տարբեր հատազրութիւննով տեսակներ, կը յուսամ օր մը հրատարակել զանոնք:

ՆՓՐԿԵՐՏ Պղինձ, թիւ 191, թվ. (5) 91 Հճ.:
 - Պղինձ, թիւ 192, թվ. 591 Հճ.:
 - Պղինձ, թիւ 195, թվ. 612 Հճ.:
 ՇԱՀ ԱՐՄԱՆ Պղինձ, թիւ 194, թվ. 605 Հճ.:
 - Պղինձ, թիւ 196, թվ. 612 Հճ.: (Առանց նիւրկերտի յիշատակութեան)
 - Պղինձ, թիւ 197, թվ. 612 Հճ.:
 - հատազրուած ունի նաեւ Սինճար փողերանոցի անունն ալ:
 Պղինձ, թիւ 198-199, թվ. 615 Հճ.:
 Պղինձ, թիւ 200, թվ. 617 Հճ.:

GEORGE C. MILES. Rare Islamic Coins. NUMISMATIC NOTES AND MONOGRAPHS, No. 118.

The American Numismatic Society, New York, 1950.

ԱՐՄԻՆԻԱ Արծաթ, թիւ 69, թվ. 100 Հճ., ՏԻՄ. Ե., թիւ 69:
 - Արծաթ, թիւ 164, թվ. 218 Հճ., կարգալ ծանօթագրութիւնը:
 - Արծաթ, թիւ 306, թվ. 298 Հճ.:
 ԱՌԱՆ Արծաթ, թիւ 223, թվ. 146 Հճ.:
 - Արծաթ, թիւ 224, թվ. 149 Հճ.:
 ՄԱՏԻՆԷԹ ԱՌԱՆ Արծաթ, թիւ 263, թվ. 211 Հճ.:
 ԱՌԱՆ Պղինձ, թիւ 364, թվ. 184 Հճ.: Բ. կողմ՝ Ահմէտ պին Մուհամմէտ: Կարգալ ծանօթագրութիւնը, 193:
 ԱՌԱՆ Պղինձ, թիւ 365, թվ. 193 Հճ.: Բ. կողմ՝ վերը Ալ-Ապպաս, վարը՝ պին Զաֆար:
 ԱՍՆԱ Պղինձ, թիւ 363, թվ. 19-Հճ.:
 ՊԱՐՏԱԻ Պղինձ, թիւ 367, թվ. 163 Հճ.: Հրամանաւ՝ Եազիտ պին Ասատ:
 - Ոսկի, թիւ 191, թվ. 318 Հճ.:
 ԴՈՒՐԻՆ կամ՝ ՏԱՊԻԼ Արծաթ, թիւ 77ա, թվ. 85 Հճ.:
 ԱԼ-ՀԱՐՈՒՆԻԱ Արծաթ, թիւ 233, թվ. 170 Հճ.: Բ. կողմ՝ վարը՝ ձաբրի:
 ՄԱ՛ՏԷՆ ՊԱՃՈՒՆԻԱ կամ՝ ՊԱՃՈՒՆԱՅՍ հանք-Վաժնուներ:
 - Արծաթ, թիւ 245, թվ. 194 Հճ.: Բ. կողմ՝ վարը՝ Ուպէյտ:
 ԳԱՆՁԱԿ Արծաթ, թիւ 76, թվ. 94 Հճ.: Կարգալ ծանօթագրութիւնը, էջ 23-24:
 M. ABU-FARAJ AL-'USH. Trésor de monnaies d'argent trouvé à Umm-Hajarat. (Monnaies Sassanides, Arabo-Sassanides, Umayyades et Abbassides, conservé au Musée National de Damas (in Arabic) In Arabic.
 ԱՐՄԻՆԻԱ Արծաթ, թիւ 232, թվ. 147 Հճ.:
 - Արծաթ, թիւ 233, թվ. 155 Հճ.: Բ. կողմ՝ վարը՝ Ալ-Հասան (պ. Քահթապա):
 - Արծաթ, թիւ 234, թվ. 155 Հճ.: Բ. կողմ՝ վարը՝ Ալ-Հասան (պ. Քահթապա):

ԱՐՄԻՆԻԱ Արծաթ, թիւ 265, թվ. 161 Հճ.:
 ՀԱՐՈՒՆԻԱ Արծաթ, թիւ 407, թվ. 171 Հճ.: Վերը՝ Րաժա, վարը՝ արաբերէն 'Հէ եւ եռ տառեր:
 ՀԱՐՈՒՆԱՊԱՏ եւ ԱՐՄԻՆԻԱ Արծաթ, թիւ 364, թվ. 169 Հճ.: Բ. կողմ՝ վերը Արմինիա, վարը՝ Հասան:
 ՀԱՐՈՒՆԻԱ Արծաթ, թիւ 372, թվ. 170 Հճ.: Բ. կողմ՝ վերը՝ Իպրահիմ, վարը՝ ձաբրի:
 Ծանօթագրութիւնը կարգալ էջ 80-82:
 Նոյն հեղինակէն Դամասկոսի դրամագիւտ, 1972:
 ԱՐՄԻՆԻԱ Արծաթ, թիւ 13, թվ. 94 Հճ.: Օմայյատ:
 - Արծաթ, թիւ 14, թվ. 96 Հճ.:
 ԲԱԲԵՐԴ Արծաթ, թիւ 409, թվ. 690 կամ 689 Հճ.: Հեղինակը՝ կ'ըսէ որ հաւանաբար դրամը զանձին մաս չի կարգմեր:
 BEHZAD BUTAK. Resimli Türk paraları. Istanbul 1947. Hisnkeyfve Amid Artiklari Nur üd-din Muhammed 1167-1185 (562-581 H.)
 ՀԱՍԱՆ ՔԷՅՅ Թիւ 10, թվ. 578 Հճ., էջ 17:
 Kuth üd-din II. Sökmen, 1185-1200. (581-597 H.)
 ՀԱՍԱՆ ՔԷՅՅ Թիւ 11, թվ. 581 Հճ., էջ 18:
 Näsir üd-din Mahmud, 1200-1222 (597-619 H.)
 ՀԱՍԱՆ ՔԷՅՅ Թիւ 14, թվ. 610 Հճ., էջ 20:
 ԱՄԻՏ Թիւ 15, թվ. 614 Հճ., էջ 21:
 ՀԱՍԱՆ ՔԷՅՅ Թիւ 16, թվ. 615 Հճ., էջ 21:
 ԱՄԻՏ Թիւ 17, թվ. 617 Հճ., էջ 22:
 Rükü üd-din Mavdud, 1222-1231 (619-629 H.)
 ԱՄԻՏ Թիւ 18, թվ. 621 Հճ., էջ 23:
 Artik Ogullari Mardin Hükümdarlari Necm üd-din Alpi, 1152-1176 (547-572 H.)
 ՄԱԼԻՔ ՏԻԱՐՊԷՔԻՐ Թիւ 22, թվ. չուներ, էջ 28:
 - Թիւ 23, թվ. չուներ, էջ 29:
 - Թիւ 24, թվ. 559 Հճ., էջ 29:
 - Թիւ 25, թվ. չուներ, էջ 30:
 ՇԱՀ ՔԱՐՊԷՔԻՐ Kutb üd-din II. Ilgazi 1176-1184, (572-580 H.)
 ՏԻԱՐՊԷՔԻՐ Թիւ 28, թվ. չուներ, էջ 31:
 ՄԱԼԻՔ ՏԻԱՐՊԷՔԻՐ Hüsäm üd-din Yolukarlan, 1184-1200 (580-597 H.)
 - Թիւ 31, թվ. չուներ, էջ 34:
 - Թիւ 33, թվ. 587 Հճ., էջ 35:
 - Թիւ 34, թվ. 589 Հճ., էջ 35:
 - Թիւ 35, թվ. 596 Հճ., էջ 36:
 ՄԱԼԻՔ ՏԻԱՐՊԷՔԻՐ Näsir üd-din Artikarlan 1200-1239 (597-637 H.)
 - Թիւ 41, թվ. 599 Հճ., էջ 39, տպուած Մարտինի մէջ:
 - Թիւ 42, թվ. 599 Հճ., էջ 40, տպուած Մարտինի մէջ:
 - Թիւ 43, թվ. 606 Հճ., էջ 40, տպուած Մարտինի մէջ:
 - Թիւ 44, թվ. 611 Հճ., էջ 41:

ՀԱՍԱՆ ՔԷՅՑ Թիւ 53, Թվ. 628 Հճ., էջ 45: Բացառաբար այս դրամը արծաթեայ է:

Mendücek Ogullari, Erzincan-Kemah şubesi
Fahr üd-din Behramsah 1168-1225 (568-622 H.)

ԵՐԶՆԿԱ Թիւ 101, Թվ. 579 Հճ., էջ 89:
Թիւ 102, Թվ. 616 Հճ., էջ 90:

Hisnkeyfa Eyyubi'leri
Salah üd-din Yusuf 1190-1194 (586-591 H.)

ՄԻԱՖԱՐԻՔԻՆ Թիւ 114, Թվ. 587 Հճ., էջ 104:
Թիւ 115, Թվ. 589 Հճ., էջ 104:

ՆՓՐԿԵՐՏ Seyf üd-din 1194-1200 (591-597 H.)
ՄԻԱՖԱՐԻՔԻՆ Թիւ 120, Թվ. 591 Հճ., էջ 107:
Թիւ 121, Թվ. 591 Հճ., էջ 108:

ՆՓՐԿԵՐՏ Necm üd-din 1200-1210 (597-607 H.)
ՄԻԱՖԱՐԻՔԻՆ Թիւ 123, Թվ. 605 Հճ., էջ 109:

ՆՓՐԿԵՐՏ Muzaffar üd-din 1210-1230 (607-628 H.)
ՄԻԱՖԱՐԻՔԻՆ Թիւ 124, Թվ. 612 Հճ., էջ 110:

ՇԱՀ ԱՐՄԵՆ Թիւ 125, Թվ. 615 Հճ., էջ 111: Սինճար հատագրուած:

ՆՓՐԿԵՐՏ Sahab üd-din Gazi 1230-1244 (628-642 H.)
ՄԻԱՖԱՐԻՔԻՆ Թիւ 126, Թվ. 628 Հճ., էջ 112:
Թիւ 127, Թվ. 641 Հճ., էջ 112:

Նոյն հեղինակը 1948-1950 թուականներուն հրատարակած է նոյն վերնագրով երկու յաւելուածներ ալ, որոնք կը խօսին Ախլաթի Շահի Արմէն ինը կառավարիչներէն մէկուն Սէյֆ ուլ-տին Պէքթիմուրին դրամի մասին, ինչպէս նաեւ Սելճուկ Ղիաս էտ-տին Քէյխոսրովի Սեբաստիա տպուած բացառիկ մէկ ոսկեայ դրամի մասին եւ այլն:

IBRAHIM ARTUK. Denizbaci definesi, Ankara, 1966.

ԱՐՄԻՆԻԱ	Արծաթ, Թիւ 75, Թվ. 99 Հճ.:	Օմայյատ:
-	Արծաթ, Թիւ 197, Թվ. 143 Հճ.:	Ապպասեան:
-	Արծաթ, Թիւ 196, Թվ.	Ապպասեան:
-	Արծաթ, Թիւ 198, Թվ. 146 Հճ.:	Ապպասեան:
-	Արծաթ, Թիւ 199, Թվ. 148 Հճ.:	Ապպասեան:
-	Արծաթ, Թիւ 200, Թվ. 150 Հճ.:	Ապպասեան:
-	Արծաթ, Թիւ 201, Թվ. 151 Հճ.:	Ապպասեան:
-	Արծաթ, Թիւ 202, Թվ. 151 Հճ.:	Ապպասեան:
-	Արծաթ, Թիւ 203, Թվ. 152 Հճ.:	Ապպասեան:
-	Արծաթ, Թիւ 204, Թվ. 154 Հճ.:	Ապպասեան:
-	Արծաթ, Թիւ 205, Թվ. 155 Հճ.:	Ապպասեան:
-	Արծաթ, Թիւ 296, Թվ. 161 Հճ.:	Ապպասեան:
-	Արծաթ, Թիւ 297, Թվ. 167 Հճ.:	Ապպասեան: Երկրորդ կողմը՝ ՊԻՆ իմր-ՉԷՅՄ անունը:
-	Արծաթ, Թիւ 377, Թվ. 179 Հճ.:	Ապպասեան:
-	Արծաթ, Թիւ 378, Թվ. 179 Հճ.:	Ապպասեան: Երկրորդ կողմը՝ Եագիտ պին Մազու:
ԱՌԱՆ	Արծաթ, Թիւ 192, Թվ. 148 Հճ.:	Ապպասեան:
-	Արծաթ, Թիւ 193, Թվ. 150 Հճ.:	Ապպասեան:

ԱՌԱՆ	Արծաթ, Թիւ 194, Թվ. 152 Հճ.:	Ապպասեան: Թիւ 193-194 դրամներուն առաջին կողմերուն շրջանակներուն միջեւ գրուած է ՊԱՔՔԱՐ անունը:
-	ՊԱՔՔԱՐ 153 Հճ. թուականին եղած է Ալ-Մանսուր խալիֆայի ժամանակ, Հայաստանի կառավարիչ:	
-	Արծաթ, Թիւ 195, Թվ. 195 Հճ.:	Երկրորդ կողմին վրայ գրուած է էմիր Գահթապա պին Շիպանի նշանաւոր Հասանի որդին:
-	Արծաթ, Թիւ 376, Թվ. 188:	Երկրորդ կողմը՝ ԱՍԱՏ ՊԻՆ ԵԱԶԻՏ:
ՀԱՐՈՒՆԱՊԱՏ	Արծաթ, Թիւ 298, Թվ. 169 Հճ.:	Ա. կողմ վերը՝ Արմինիա, վարը՝ Հասան (Պին Գահթապա):
ՀԱՐՈՒՆԻԷ	Արծաթ, Թիւ 343, Թվ. 169 Հճ.:	Երկրորդ կողմը՝ Ուուզէյմա պին Ուուզէյմ:
-	Արծաթ, Թիւ 344, Թվ. 344 Հճ.:	Երկրորդ կողմը՝ Բարահիմ Ճարրիբ:
-	Արծաթ, Թիւ 380, Թվ. 170 Հճ.:	
-	Արծաթ, Թիւ 381, Թվ. 170 Հճ.:	Այս վերջի երկու դրամներուն երկրորդ կողմին վերը՝ Ճարրիբ, իսկ վարը՝ Ռահա:

I. ARTUK, C. ARTUK. Istanbul arkeoloji müzeleri teşhirdeki Islâmi sikkeler katalogu. Cilt I, Istanbul 1791.

ԱՐՄԻՆԻԱ Արծաթ, Թիւ 84, Թվ. 99 Հճ.։ Օմայեան հարստութիւն։
Ծանր. 2.70 կր., տրամագիծ՝ 28 մմ., Տախտակ Բ.։
Մատենագրութիւն
(Tiesenhause, No. 472; Paris I, No. 373; Casanova, No. 118; Berlin I, No. 445; J. Walker II, No. 265; Urfa denizbaci definesi, No. 75. Pl. II.

ԱՌԱՆ Արծաթ, Թիւ 181, Թվ. 152 Հճ.։ Ապպասեան Հարստութիւն։
Ծանր. 2.85 կրամ, 28 մմ.։
Մատենագրութիւն
Պերլին հտ. Ա., Թիւ 636, Ուրֆայի դրամագիւտ՝ Թիւ 194:

ԱՌԱՆ Արծաթ, Թիւ 182, Թվ. 154 Հճ.։ Ապպասեան։ Բ կողմ, Դ տող՝ ԱԼ-ՀԱՍԱՆ։
Ծանր. 2.90 կրամ, տրամագիծ՝ 26 մմ.։
Մատենագրութիւն
Փարիզ հտ. Ա., Թիւ 607, Գահանօվա՝ Թիւ 336, Ուրֆայի դրամագիւտ՝ Թիւ 195:

ԱՐՄԻՆԻԱ Արծաթ, Թիւ 183, Թվ. 154 Հճ.։ Ապպասեան։
Ծանր. 2.80 կրամ, տրամագիծ՝ 26 մմ.։
Մատենագրութիւն
Փարիզ հտ. Ա., Թիւ 614, Ուրֆայի դրամագիւտ՝ Թիւ 204:

ԱՐՄԻՆԻԱ Արծաթ, Թիւ 202, Թվ. 167 Հճ.։ Ապպասեան։ Բ կողմ, վարը՝ Պին Ուուզէյմ։
Ծանր. 2.80 կր., տրամագիծ՝ 25 մմ.։
Մատենագրութիւն
Փարիզ հտ. Ա., Թիւ 694, Պերլին հտ. Ա., Թիւ 788, Ուրֆայի դրամագիւտ՝ Թիւ 227:

ՀԱՐՈՒՆԱՊԱՏ Արծաթ, Թիւ 203, Թվ. 169 Հճ.։ Ապպասեան։
Երկրորդ կողմը, վերը՝ ԱՐՄԻՆԻԱ իսկ վարը հինգերորդ տողը՝ ՀԱՍԱՆ։
Ծանր. 2.85 կր., տրամագիծ՝ 25 մմ.։
Մատենագրութիւն
BM. IX, Add. Part I, No. 132n; Cairo, No. 393; Paris I, No. 736; Casanova, No. 421; Reşad bey koleksiyonu, No. 263.

Bugün Van'a tâbi ve Başkale kazasına bağlı bir nâhiyedir. (Ibrahim Artuk, VT Tarih Kongresi. Ankara 1960, s. 216 vd. Sikkedeki Hasan, bölgenin emir ve vâlisi olan Hasan bin Kahtaban dir). (Taberî, C. III, s. 646; Hatib-i Bagdâdî, Târih-i Bagdad, Misir 1931, C. VIII).

ՀԱՐՈՒՆԻԷ

Արծաթ, թիւ 214, թվ. 169 ՀՃ.: Ապպասեան: Երկրորդ կողմը վերը՝ Ուուզէյմ, իսկ վարը՝ պին Ուուզէյմ: Ծանրութիւն 3,10 կր., տրամագիծ՝ 24 մմ.: Մատենագրութիւն BM. I, No. 138; Cairo, No. 396; Berlin I, No. 926-927; Istanbul No. 926; Ahmed Ziya Bey No. 2223; Urfa Denizbasi No. 343. Hârûniye şehri Suguru Sâmiye'de ve Maraş yakınlarında bulunup Halife Hârûn el-Reşid tarafından te'sis ile sur ve demir kapılarla tahkîm edilmişti. Bu gün Adana vilâyetine tâbi' ve Bahçe yakınında Hârûniye ismi ile tanınan bir kasaba mevcuttur.

ՀԱՐՈՒՆԻԷ

Արծաթ, թիւ 215, թվ. 170 ՀՃ.: Ապպասեան: Երկրորդ կողմը վերը՝ Բալասիմ, իսկ վարը՝ Ժէրիբ: Ծանր. 2.90 կր., տրամագիծ՝ 24 մմ.: Մատենագրութիւն Stickel, HM. No. C; Tiesenhausen, No. 1099; Tornberg, No. 199; Paris I, No. 743; Berlin I. No. 928-929; Urfa definesi No. 344.

ԱՐՄԻՆԻԱ

Արծաթ, թիւ 250, թվ. 185 ՀՃ.: Ապպասեան: Երկրորդ կողմը վերը՝ Նազիտ բին, իսկ վարը՝ Մազիտ: Ծան. 2.90 կր., տրամագիծ՝ 27 մմ.: Մատենագրութիւն Urfa definesi No. 379. Sikkede okunan Yezîd b.Mezyad b.Zâidet el-Seybânî'dir. Bu, Ma'an b.Zâde'nin kardeşinin oğludur. 172 senesinde Halife kendisini Erminiye vâlîliğinden azl ederek, yerine Ubeyd Allah b.Mehdî'yi tâyin ediyor. 179 senesinde Haricîlerden el-Velîd b.Taglebî'nin bastirilmasına me'mur ediliyor. Yezîd bu Haricîyi öldürerek taraftarlarını dağıtıyor. 183 senesinde Hâzerlerin Bâbel-Ebvâd dan çikip Erminiye arazisini yağma etmeleri üzerine, Halife onu bu bölgenin valîliğine tâyin ediyor. 184 senesinde Musul ve etrafi kendisine bağlanıyor, 185 senesinde ise Berdaa'da ölüyor. (Taberî, C. III, s. 607, 638, 648, 650); (Ibn el-Esîr, C. VI. s. 48, 57, 66, 67; Ebul'l-Fidâ, C. II, s. 17; Müneccim-başı tarihi, C. II, s. 103-104).

ԱՌԱՆ

Արծաթ, թիւ 251, թվ. 183 ՀՃ.: Ապպասեան: Երկրորդ կողմը վերը՝ Ասատ պին, իսկ վարը՝ Նազիտ: Ծանր. 2.80 կր., տրամագիծ՝ 24 մմ.: Մատենագրութիւն Ուրֆա դրամագիւտ թիւ 376: Իսկ դրամին վրայ երեւցող Ասատ պին Նազիտ եւ 185 թուականին Պարտաւի մէջ մեռնող Նէզիտ պին Մէզեթիի զաւակն էր:

ՀԱՐՈՒՆԻԷ

Արծաթ, թիւ 252, թվ. 170 ՀՃ.: Ապպասեան: Երկրորդ կողմը վերը՝ Ժարրար: Ծանր. 2,70, տրամագիծ՝ 25 մմ.: Մատենագրութիւն Tornberg, No. 136; Tiesenhausen, No. 1118; Berlin I, No. 1240; G. C. Miles, RIC, No. 233; Urfa definesi No. 380.

ՄԱՆՏԷՆ ՊԱՃՈՒՆԻՍ կամ ՎԱԺՆՈՒՆԵԱՅ ՀԱՆՔ

Արծաթ, թիւ 256, թվ. 191 ՀՃ.: Ապպասեան: Երկրորդ կողմը վերը՝ Ումմ Զա'ֆար, իսկ վարը՝ Տաուուս: Ծանր. 2,80 կր., տրամ.՝ 23 մմ.: Մատենագրութիւն Paris I, No. 846. Sikkede görülen Ümmü Ca'fer, Halife Hârûn el-Resîd'in karisi Tbeyde'nin ûnvânidir.

ՄԱՆՏԷՆ ՊԱՃՈՒՆԻՍ

Արծաթ, թիւ 279, թվ. 195 ՀՃ.: Ապպասեան: Երկրորդ կողմի վարը՝ Ուուզէյմ: Ծանր. 3 կր., տրամագիծ՝ 25 մմ.: Մատենագրութիւն Tornberg, No. 249; Tiesenhausen, No. 1603. Maden-Bâcenis Erminiye'dedir. Yâkût'a göre, burası Ahlat'a tabi bir yerdir. Tiesenhausen, ise Amid ve Malatya yolu üzerinde bakir ve demir ocakları ile ünlü Maden kasabasının bulunduğu yeri işaret ediyor. (Yâkût el-Hamevî, Mu'cem el-Buldân, Leipzig 1866, C. I, s. 55; Tiesenhausen s. XXX).

ԱՐՄԻՆԻԱ

Արծաթ, թիւ 339, թվ. 244 ՀՃ.: Ապպասեան: Ծանրութիւն 3.40 կր., տրամագիծ՝ 25 մմ.:

ԱՄԻՏ

Ոսկի, թիւ 409, թվ. 291 ՀՃ.: Ապպասեան: Առաջին կողմի վերջին տողը՝ Ուալի ալ-Տաուուս: Ծանր. 4.25 կր., տրամ.՝ 21 մմ.: Մատենագրութիւն Reşad bey koleksiyonu, No. 489. Lev. IX. Velî el-Devle, Muktefî'nin veziri Ebu'l-Hasan el-Kasim b.Abd Allah'in ûnvânidir. (El-Suyûtî, Târih el-Khulefâ, s. 251; E. de Zambaur.- Manuel de généalogie et de chronologie pour l'histoire de l'Islam, Hanovre, 1927, s. 7.

ԱՄԻՏ

Ոսկի, թիւ 410, թվ. 293 ՀՃ.: Ծանր. 3.55 կր., տրամ.՝ 22 մմ.:

ՄԾԲԻՆ կամ ՆՈՒՍԷՅՊԻՆ

Ոսկի, թիւ 420, թվ. 293 ՀՃ.: Ծանր. 4 կր. տրամագիծ՝ 21 մմ.:

ԱՄԻՏ

Արծաթ, թիւ 423, թվ. 292 ՀՃ.: Ծանր. 3.93 կր., տրամ.՝ 23 մմ.: Մատենագրութիւն Պերլին հատոր Ա, թիւ 1616, Բէշատ Պէյլի հաւաքածոյ՝ թիւ 493, Բրիտանական Թանգարան:

ՄԾԲԻՆ

Արծաթ, թիւ 464, թվ. 308 ՀՃ.: Ապպասեան: Ծանր. 3.55 կր., տրամ. 24 մմ.: Մատենագրութիւն Թորնպէրկ թիւ 479, Թիսէնհաուսէն՝ թիւ 2286, Բրիտանական Թանգարան, հատոր Ա., թիւ 450, Փարիզ, հատոր Ա, Հ. Լավուա, թիւ 1212, 1887:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԷՅՅՈՒՊԻ ՄԷՄԼՈՒՔՆԵՐ
Նփրկերտ-Միափարիֆին-Ֆարդին

ՄԻԱՖԱՐԻՔԻՆ Պղինձ, թիւ 730, թվ. 591 ՀՃ.:
Ծանր. 9.40 կր., տրամ. 27 մմ.: Տախտակ ԻԲ, էջ 730:
Մատենագրութիւն
Իսթանպուլ հտ. Ա., էջ 150, թիւ 192, Տախտակ ԻԲ.: Իսմայիլ Ղալիպ-Թիւրք-
մէն դրամներու քաթալօկ, Կ. Պոլիս, 1311 ՀՃ.:

ՄԻԱՖԱՐԻՔԻՆ Պղինձ, թիւ 775, թվ. 600 ՀՃ.:
Ծանր. 9.70 կր., տրամագիծ՝ 26 մմ.: Տախտակ ԻԶ.:
Մատենագրութիւն
Բրիտ. թանգարան, հտ. Դ., թիւ 441:

ՇԱՀ ԱՐՄԱՆ Պղինձ, թիւ 776, թվ. 605 ՀՃ.: Տախտակ՝ ԻԶ:
Ծանր. 12.50 կր., տրամագիծ՝ 30 մմ.:
Տպուած նփրկերտի մէջ:
Մատենագրութիւն
Բրիտ. թանգարան, Դ, թիւ 444, Փարիզ, հտ. Գ., թիւ 678, Իսթանպուլ, Ա., թիւ
194, Պէհլաւ Պութաք հաւաքածոյ թիւ 123:

ՆՓՐԿԵՐՏ Պղինձ, թիւ 777, թվ. 612 ՀՃ.: Տախտակ՝ ԻԶ:
Ծանր. 13.40 կր., տրամագիծ՝ 30 մմ.:
Մատենագրութիւն
Բրիտ. թանգարան, Դ, թիւ 450, Իսթանպուլ, Ա., թիւ 195:

ՆՓՐԿԵՐՏ Պղինձ, թիւ 778, թվ. 618 ՀՃ.: Տախտակ՝ ԻԶ:
Ծանր. 8.85 կր., տրամագիծ՝ 20 մմ.:

ՆՓՐԿԵՐՏ Պղինձ, թիւ 780, թվ. (կտրուած):
Ծանր. 4.90, տրամագիծ՝ 21 մմ.:
Նոր-Մերվանեանները՝ էմայուլի հարստութեան մէկ ճիւղը կազմող Մերվանիները
չեն, այլ Ամիտի, նփրկերտի եւ Ուլաթի վրայ տիրապետող քրդական ինքնիշխան
էմիրներ են:

ՆՓՐԿԵՐՏ Արծաթ, թիւ 933, թվ. 396 ՀՃ.: Տախտակ՝ ԼԶ, թիւ 933:
Ծանր. 6.10, տրամագիծ՝ 26 մմ.:

ԱՄԻՏ Արծաթ, թիւ 934, թվ. 412 ՀՃ.: Տախտակ՝ ԼԶ, թիւ 934:
Ծանր. 4.15 կր., տրամագիծ՝ 24 մմ.:

ՆՓՐԿԵՐՏ Արծաթ, թիւ 935, թվ. 410 ՀՃ.: Տախտակ՝ ԼԶ, 935:
Ծանրութիւն 4.95, տրամագիծ՝ 27 մմ.:

ԱՊՊԱՍԵԱՆ ՀԱՐՍՏՈՒԹԵԱՆ ՇՐՋԱՆԷՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՏՊՈՒԱԾ
ԲԱՑԱՌԻԿ ՈՍԿԵԴՐԱՄ ՄԸ

ԱՐՄԻՆԻԱ Ոսկի, թիւ 955, թվ. 298 ՀՃ.: Տախտակ՝ ԼԶ, թիւ 955:
Ծանրութիւն՝ 4 կր., տրամագիծ՝ 20 մմ.:
Մատենագրութիւն
Sikkenin ön yüzünde gördüğümüz el-vezîr Ebu'l-Hasan ismi el-Muktefi ve el-Mukte-
dir zamanında vezâret makamında bulunmuş olan Ali bin Muhammad b.el-Firan'in is-
midir. Sikkenin arka yüzünde gördüğümüz Yusuf b.Divdâd ise kardeşi Muham-
med'den sonra 388de Azerbaycan'a vâli tâyin edilmiş ve 315de Karmatîlerle vuku'a
gelen savaşa ölmüştür.
(Ibn el-Esir. C. 8, s. 53; el-Suyûtî, Târîh el-Khulefâs, s. 379).

ՍԵԼՃՈՒԿԵԱՆ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆ

ՄԱԼԱԹԻԱ Պղինձ, թիւ 1065, թվ. (չուներ): Ղիաս էտ-տին Քէյխոսրով:
Ծանր. 2.05 կր., տրամագիծ՝ 19 մմ.:

ԷՐՋՐՈՒՄ Արծաթ, թիւ 1071, թվ. 608 ՀՃ.: Տախտակ՝ ՆԴ.:
Մուղիս ատ-տին Թուղրիլ Էրզրումի իշխանապետ:
Ծանր. 3 կր., տրամագիծ՝ 23 մմ.:

**ՄԱՏԻՆԱԹ
ՄԱԼԱԹԻԱ** Արծաթ, թիւ 1083, թվ. 603 ՀՃ.:
Ղիաս ատ-տին Քէյխոսրով, Բ. անգամ:
Ծանրութիւն՝ 3 կր., տրամ. 23 մմ.:

**ՍՎԱԶ
ՍԵՔԱՍՏԻԱ** Արծաթ, թիւ 1089, թվ. 610 ՀՃ.: Իզգ ատ-տին Քէյքավուս:
Ծանրութիւն՝ 2.50 կր., տրամագիծ՝ 22 մմ.:

ՍՎԱԶ Արծաթ, թիւ 1090, թվ. 610 ՀՃ., նոյն իշխանը:
Ծանր. -կիսադրամ- 1.35 կր., տրամագիծ՝ 20 մմ.:

ՍՎԱԶ Պղինձ, թիւ 1091, թվ. 610 ՀՃ.: նոյն իշխանը:
Ծանր. 4.85, կր., տրամագիծ՝ 28 մմ.:
Մատենագրութիւն
Իսթանպուլ, Բ., թիւ 194, Իսթանպուլ, Գ., թիւ 20, Ահմէտ Զիա պէյ, թիւ 1875:

**ԵՐՋՆԿԱ
ԱՐՋՆՃԱՆ** Արծաթ, թիւ 1096, թվ. 630 ՀՃ.: Սլա էտ-տին Քայխոսրով:
Ծանր. 3 կր., տրամագիծ՝ 23 մմ.:
Երզնկայի դրամագիւտէն:

ԷՐՋՐՈՒՄ Արծաթ, թիւ 1097, թվ. 628 ՀՃ.: Միւսնոյն սուլթանը:
Ծանրութիւն՝ 2.90 կր., տրամագիծ՝ 23 մմ.: Տախտակ՝ 45, թիւ 1097:

**ՍԵՔԱՍՏԻԱ
ՍՎԱԶ** Ոսկի, թիւ 1101, թվ. 630 ՀՃ.: Միւսնոյն սուլթանը:
Ծանր. 4.50 կր., տրամագիծ՝ 24 մմ.:

ՍՎԱԶ Արծաթ, թիւ 1102, թվ. 631 ՀՃ.: Միւսնոյն սուլթանը:
Ծանրութիւն 3 կր., տրամագիծ՝ 23 մմ.:

ՍՎԱԶ Պղինձ, թիւ 1103, թվ. 617: Միւսնոյն սուլթանը:
Ծանրութիւն՝ 3.25 կր., տրամագիծ՝ 24 մմ.:

ՍՎԱԶ Արծաթ, թիւ 1104, թվ. (չուներ): նոյն սուլթանը:
Ծանր. 2.90 կր., տրամագիծ՝ 23 մմ.:

ՇԱՀ ԱՐՄԱՆ ՆՓՐԿԵՐՏԻ էյուլպիթ Շահ Արման: Բացառիկ եւ հազուագիւտ արծաթ դրամ:
Արծաթ, թիւ 774, թվ. (չուներ):
Էլ-Ահաուատ Նէճմ էլ-տին էյուլպ: Վեց թերթեայ զոյգ վարդերու մէջ առնուած:
Ծանրութիւն՝ 2.75 կր., տրամագիծ՝ 20 մմ.:
Այս դրամէն մէկ նմոյշ կը գտնուի Լոնտոն, Բրիտանական թանգարանը, Դ., թիւ
439: Տախտակ՝ ԻԶ, թիւ 774:

**ՍԵՔԱՍՏԻԱ
ՍՎԱԶ** Արծաթ, թիւ 1114, թվ. 634 ՀՃ.: Ղիաս էտ-տին Քէյխոսրով:
Ծանրութիւն՝ 2.95 կր., տրամագիծ՝ 22 մմ.:

ՍՎԱԶ Արծաթ, թիւ 1115, թվ. 638 ՀՃ.: նոյնը:
Ծանրութիւն՝ 2.95 կր., տրամագիծ՝ 22 մմ.:

ՍՎԱԶ Արծաթ, թիւ 1116, թվ. 641 ՀՃ.: նոյնը: Արեւով առիւծի պատկերով:
Ծանրութիւն՝ 2.90 կր., տրամագիծ՝ 22 մմ.:

ՍՎԱԶ Արծաթ, թիւ 1117, թվ. 641 ՀՃ.: նոյնը:
Ծանրութիւն՝ 2.95 կր., տրամագիծ՝ 23 մմ.:

**ՄԱՏԻՆԷՅԹ
ՍՎԱԶ** Արծաթ, թիւ 1118, թվ. 642 ՀՃ.: նոյնը:
Ծանրութիւն՝ 2.90 կր., տրամագիծ՝ 23 մմ.:

ՍՎԱԶ	Պղինձ, թիւ 1119, թվ. (չոււնի): Նոյնը: Ծանրութիւն՝ 3.70 կր., տրամագիծ՝ 22 մմ.:
ՍՎԱԶ	Արծաթ, թիւ 1125, թվ. 644 ՀՃ.: Դոզ էտ-տին Գէյքառուս: Ա. գահակալու- թիւն: Ծանրութիւն՝ 2.90 կր., տրամագիծ՝ 22 մմ.:
ՍՎԱԶ	Արծաթ, թիւ 1126, թվ. 646 ՀՃ.: Նոյնը: Կիսադրամ: Ծանրութիւն՝ 1.40 կր., տրամագիծ՝ 17 մմ.:
ՍՎԱԶ	Արծաթ, թիւ 1129, թվ. 646 ՀՃ.: Ռուքն էտ-տին Գլըճ Արսլան: Ա. գահակալու- թիւն: Ծանրութիւն՝ 2.70 կր., տրամագիծ՝ 22 մմ.:
ԼՈՒԼՈՒԱ	Արծաթ, թիւ 1133, թվ. 651 ՀՃ.: Եռապետութիւն Իզգ էտ-տին Քէյքառուս, Ռուքն էտ-տին Գլըճ Արսլան, Ալա էտ-տին Քայքուպատ: Ծանրութիւն՝ 3.10 կր., տրամագիծ՝ 21 մմ.:
ՄԱԼԱԹԻԱ	Արծաթ, թիւ 1134, թվ. 655 ՀՃ.: Նոյն եռապետութիւնը: Ծանրութիւն՝ 2.90 կր., տրամագիծ՝ 23 մմ.:
ՍՎԱԶ	Արծաթ, թիւ 1135, թվ. 647 ՀՃ.: Նոյնը: Ծանրութիւն՝ 2.90 կր., տրամագիծ՝ 22 մմ.:

ԻԶԶ ԷՏ-ՏԻՆ ՔԵՅՖԱՌՈՒՍ-Ի ԵՐԿՐՈՐԳ ԳԱԽԱԿԱԿՈՒՅԻՆ

ՄԱՏԻՆԷԹ ԼՈՒԼՈՒԱ	Արծաթ, թիւ 1143, թվ. 658 ՀՃ.: Ծանրութիւն՝ 2.85 կր., տրամագիծ՝ 22 մմ.:
ՍՎԱԶ	Արծաթ, թիւ 1144, թվ. 656 ՀՃ.: Ճուլատ ամսուան մէջ: Նոյնը: Ծանրութիւն՝ 3.10 կր., տրամագիծ՝ 22 մմ.:
ԱՄԻՏ	Արծաթ, թիւ 1145, թվ. 61°: Ռուքն էտ-տին Գըլին Արսլան: Բ. գահա- կալութիւն: Ծանրութիւն՝ 2.80 կր., տրամագիծ՝ 22 մմ.:
ԵՐԶՆԿԱՅ	Արծաթ, թիւ 1146, թվ. 657 ՀՃ.: Նոյն սուլթանը: Ծանրութիւն՝ 2.80 կր., տրամագիծ՝ 23 մմ.:
ԼՈՒԼՈՒԱ	Արծաթ, թիւ 1150, թվ. 660 ՀՃ.: Նոյնը: Ծանրութիւն՝ 3 կր., տրամագիծ՝ 22 մմ.:
ՄԱԼԱԹԻԱ	Արծաթ, թիւ 1153, թվ. 656 ՀՃ.: Նոյն սուլթանը: Ծանրութիւն՝ 2.90 կր., տրամագիծ՝ 22 մմ.:
ՍՎԱԶ	Արծաթ, թիւ 1155, թվ. 659 ՀՃ.: Սէֆէր ամիս: Նոյնը: Ծանրութիւն՝ 2.90 կր., տրամագիծ՝ 23 մմ.:

ՂԻԱՍ ԷՏ՝ՏԻՆ ՔԵՅՅՈՍՐՈՎ

ՄԱՏԻՆԷԹ ԱՐԶՆՃԱՆ- ՔԵՅՅՈՍՐՈՎ	Արծաթ, թիւ 1157, թվ. 678: Ծանրութիւն՝ 2.85, տրամագիծ՝ 25 մմ.:
ՄԱՏԷՆ ԼՈՒԼՈՒԱ	Արծաթ, թիւ 1162, թվ. 659 ՀՃ.: Նոյնը: Ծանրութիւն՝ 2.95 կր., տրամագիծ՝ 25 մմ.:

ՂԻԱՍ ԻՏ-ՏԻՆ ՄԷՍՊՈՒՏ Ա. Գահակալութիւն:

ՄԱՏԷՆ ՊԱՅՊՈՒՐԹ- ԲԱԲԵՐԴԱՅ ՀԱՆՔ	Արծաթ, թիւ 1167, թվ. 690 ՀՃ.: Ծանրութիւն՝ 2.85 կր., տրամագիծ՝ 24 մմ.:
ԷՐԶՐՈՒՄ	Արծաթ, թիւ 1168, թվ. 690 ՀՃ.: Ծանրութիւն՝ 2.85 կր., տրամագիծ՝ 22 մմ.:
ԵՐԶՆԿԱ	Արծաթ, թիւ 1169, թվ. 690: Ծանրութիւն՝ 2.90 կր., տրամագիծ՝ 22 մմ.:
ՄԱՏԷՆ ԼՈՒԼՈՒԱ	Արծաթ, թիւ 1172, թվ. 668 ՀՃ.: Ծանրութիւն՝ 2.95 կր., տրամագիծ՝ 23 մմ.:
ԼՈՒԼՈՒԱՅԻ ՀԱՆՔ	
ՄԱՏԷՆ ՍԱՄԱՍՈՒՐ այսինքն՝ ՃԱՊԱՂՁՈՒՐԻ ՀԱՆՔ	Արծաթ, թիւ 1173, թվ. 692 ՀՃ.: Ծանրութիւն՝ 2.85 կր., տրամագիծ՝ 25 մմ.:
ՍՎԱԶ	Արծաթ, թիւ 1174, թվ. 681 ՀՃ.: Ծանրութիւն՝ 2.90 կր., տրամագիծ՝ 23 մմ.:

ԵՐԶՆԿԱՅԻ ՄԵՆԿՈՒՋԵԱՆՆԵՐԸ

ԵՐԶՆԿԱ	Պղինձ, թիւ 1188, թվ. 570 ՀՃ.: Ծանրութիւն՝ 4.50 կր., տրամագիծ՝ 22 մմ.:
ԵՐԶՆԿԱ	Պղինձ, թիւ 1189, թվ. 579 ՀՃ.: Ծանրութիւն՝ 4.70 կր., տրամագիծ՝ 21 մմ.:
ՄԱՏԻՆԷԹ ԱՐԶՆՃԱՆ-ԵՐԶՆԿԱ	Պղինձ, թիւ 1190, թվ. 616 ՀՃ.: Ծանրութիւն՝ 6.05 կր., տրամագիծ՝ 28 մմ.:

ՈՐԴՈՎԵԱՆՆԵՐ ՈՐՈՒՔ ԿԸ ԿՐԵՆ ՄԵԼԻՔ ՇԱՀ ՏԻԱՐՊԷՔԻՐԻ ՏԻՏԳՈՍՆԵՐԸ: ԱՍՈՒՔ ՀԱՏԱ-
ԳՐՈՒԱԾ ԵՆ ԸՆԴՀԱՆՐԱՊԷՍ ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ-ԱՄԻՏԻ ՄԷՋ ԵՒ ՄԵԾԱՄԱՍՆՈՒԹԵԱՄԲ

ԱՄԻՏ	Պղինձ, թիւ 1213, թվ. 621 ՀՃ.: Ծանրութիւն՝ 12.10 կր., տրամագիծ՝ 26 մմ.:
ԱՄԻՏ	Պղինձ, թիւ 1214, թվ. 624 ՀՃ.: Ծանրութիւն՝ 4.10 կր., տրամագիծ՝ 21 մմ.:

ՆԱՍԷՐ ԱԼ-ՏԻՆ ՄԱՀՄՈՒՏ
597-619 ՀՃ.

ԱՄԻՏ	Պղինձ, թիւ 1210, թվ. 614 ՀՃ.: Ծանրութիւն՝ 12.60 կր., տրամագիծ՝ 30 մմ.:
ԱՄԻՏ	Պղինձ, թիւ 1211, թվ. 617 ՀՃ.: Ծանրութիւն՝ 6.50 կր., տրամագիծ՝ 25 մմ.:
ՄԵԼԻՔ ՏԻԱՐՊԷՔԻՐ	Պղինձ, թիւ 1219, թվ. չոււնի: Ծանրութիւն՝ 14.95 կր., տրամագիծ՝ 34 մմ.:

ՏԻԱՐՊԷՔԻՐ	Պղինձ, թիւ 1220, թվ. 558 Հճ.: Ծանրութիւն՝ 12.20 կր., տրամագիծ՝ 33 մմ.: — Պղինձ, թիւ 1221, թվ. չուների: Ծանրութիւն՝ 14.15 կր., տրամագիծ՝ 30 մմ.:
ՄԵԼԻՔ ԱԼ-ՈՒՄԱՐԱ՝ ՇԱՀ ՏԻԱՐՊԷՔԻՐ	Պղինձ, թիւ 1222, թվ. չուների: Ծանրութիւն՝ 11.10 կր., տրամագիծ՝ 32 մմ.:
ՄԵԼԻՔ ՏԻԱՐՊԷՔԻՐ	Պղինձ, թիւ 1224, թվ. չուների: Ծանրութիւն՝ 13.95 կր., տրամագիծ՝ 30 մմ.: — Պղինձ, թիւ 1226, թվ. 589 Հճ.: Ծանրութիւն՝ 13.45 կր., տրամագիծ՝ 30 մմ.: — Պղինձ, թիւ 1227, թվ. — Հճ.: Ծանրութիւն՝ 17.35 կր., տրամագիծ՝ 32 մմ.: — Պղինձ, թիւ 1232, թվ. 599 Հճ.: Ծանրութիւն՝ 11.30 կր., տրամագիծ՝ 31 մմ.: — Պղինձ, թիւ 1233, թվ. 606 Հճ.: Ծանրութիւն՝ 10.35 կր., տրամագիծ՝ 29 մմ.: — Պղինձ, թիւ 1237, թվ. 611 Հճ.: Ծանրութիւն՝ 5.95 կր., տրամագիծ՝ 29 մմ.:
ԱՄԻՏ	Արծաթ, թիւ 1249, թվ. 777 Հճ.: Ծանրութիւն՝ 1.45 կր., կիսադրամ, տրամագիծ՝ 16 մմ.:
ՄԾՔԻՆ	Պղինձ, թիւ 1256, թվ. 594 Հճ.: Ծանրութիւն՝ 15.85 կր., տրամագիծ՝ 30 մմ.:
	ՍԻՆՃԱՐԻ ԱԹԱՊԷԿ ԻՄԱՏ ԷՏ-ՏԻՆ ԶԷՆԿԻ
ՄԾՔԻՆ	Պղինձ, թիւ 1283, թվ. 577 Հճ.: Ծանրութիւն՝ 14.40 կր., տրամագիծ՝ 28 մմ.:
	ԳԱՐԱՄԱՆ ՕՂԼՈՒԼԱՐԸ (Պատր ալ-տին Մահմուտ)
ԼՈՒԼՈՒԱ ԲԵՐԴ	Արծաթ, թիւ 1344, թուականը անթուան: Ծանրութիւն՝ 2.15 կր., տրամագիծ՝ 23 մմ.:

AL-MASKUKAT. The Journal of Numismatic in Iraq, Baghdad (Special Issue), Vol. II, No. 2 in Arabic. 1969.
Docteur Mouhammad Baker al-Housseyni-Documant on as-Sarraaf, the donor of his precious collection (1593 Islamic coins).

ՏԱՊԻԼ կամ ԴՈՒԻՆ	Պղինձ, թիւ 24, թվ. 86 Հճ.: Օմայյատ:
—	Պղինձ, թիւ 25, թվ. 86 Հճ.: Օմայյատ:
—	Պղինձ, թիւ 26, թվ. 93 Հճ.: Օմայյատ:
ԱՐՄԻՆԻԱ	Արծաթ, թիւ 100, թվ. 146 Հճ.: Ապպասիտ:
ԱՌԱՆ	Արծաթ, թիւ 115, թվ. 155 Հճ.: Ապպասիտ:
ԱՐՄԻՆԻԱ	Արծաթ, թիւ 116, թվ. 155 Հճ.: Ապպասիտ:
—	Արծաթ, թիւ 118, թվ. 155 Հճ.: Ապպասիտ:
—	Արծաթ, թիւ 124, թվ. 153 Հճ.: Ապպասիտ:

ԱԼ-ՀԱՐՈՒՆԻԷ	Արծաթ, թիւ 149, թվ. 169 Հճ.: Ապպասիտ:
ԱՌԱՆ	Արծաթ, թիւ 173ա, թվ. 184 Հճ.: Ապպասիտ:
—	Արծաթ, թիւ 179, թվ. 186 Հճ.: Ապպասիտ:
—	Արծաթ, թիւ 180, թվ. 188 Հճ.: Ապպասիտ:
ԱՐՄԻՆԻԱ	Արծաթ, թիւ 214, թվ. 246 Հճ.: Ապպասիտ:
ԱՌԱՆ	Արծաթ, թիւ 618, թվ. 727 Հճ.: Ապպասիտ:
ՄԱՐԱՂԱ	Արծաթ, թիւ 620, թվ. 729 Հճ.: Ապպասիտ:
ԷՐԶՐՈՒՄ	Արծաթ, թիւ 634, թվ.
ԱՌԱՌ-ԽԼԱՌ	Արծաթ, թիւ 635, թվ. 7— Հճ.: Ապպասիտ:
—	Արծաթ, թիւ 636, թվ. 744 Հճ.: Ապպասիտ:
ՄԱՐԱՂԱ	Արծաթ, թիւ 646, թվ. 722 Հճ.: Ապպասիտ:
ԱՌԱՆ	Արծաթ, թիւ 651, թվ. 7— Հճ.: Ապպասիտ:
—	Արծաթ, թիւ 652, թվ. 750 Հճ.: Ապպասիտ:
ՍԵՖԱՍՏԻԱ	Արծաթ, թիւ 571, թվ. 633 Հճ.: Ապպասիտ:
—	Արծաթ, թիւ 573, թվ. 6—8 Հճ.: Ապպասիտ:
—	Արծաթ, թիւ 574, թվ. 644 Հճ.: Ապպասիտ:
—	Արծաթ, թիւ 575, թվ. 660 Հճ.: Ապպասիտ:
—	Արծաթ, թիւ 576, թվ. 666 Հճ.: Ապպասիտ:
—	Արծաթ, թիւ 577, թվ. 66— Հճ.: Ապպասիտ:
ԵՐԵՒԱՆ	Արծաթ, թիւ 740, թվ. 1075 Հճ.:
—	Արծաթ, թիւ 741, թվ. 1068 Հճ.:
—	Արծաթ, թիւ 742, թվ.
—	Արծաթ, թիւ 744, թվ. 1068 Հճ.:
—	Արծաթ, թիւ 754, թվ. 1081 Հճ.:
—	Արծաթ, թիւ 760, թվ. 1113 Հճ.:
—	Արծաթ, թիւ 766, թվ. 1131 Հճ.:
—	Արծաթ, թիւ 779, թվ. 1130 Հճ.:
—	Արծաթ, թիւ 773, թվ.
ՆԱԽԻՉԵՒԱՆ	Արծաթ, թիւ 778, թվ. 1133 Հճ.:
—	Արծաթ, թիւ 815, թվ. 1163: Թիւ 822 եւ 823 թուականները անթուան են:
ԳԱՆՁԱԿ	Արծաթ, թիւ 839, թվ. 926 Հճ.:
ՄԱՐԱՂԱ ԽՈՑ	Ոսկի, թիւ 1117, 1123, 1129, 1169, թվ.՝ 1213, 1233, 1234, 1251 Հճ.:

F. de SAULCY. Lettres à Mr. M. Reinaud sur quelques points de la Numismatique Orientale: Lettres VII, VIII, IX et X. Paris 1842.
(Extrait de l'année 1842 du JOURNAL ASIATIQUE, No. 3.)

ԵՐԶՐԿԱ	Արծաթ, թիւ 8, էջ 21, Ղազան Մահմուտ Ուան (694—703 Հճ.):
ՆԱԽԻՉԵՒԱՆ	Արծաթ, թիւ 9, էջ 24, Ղազան Մահմուտ Ուան, թվ. 703 Հճ.:
ԷՐԶՐՈՒՄ	Արծաթ, թիւ 14, էջ 28—29, թվ. 726 Հճ.: Ապու Սա'իտ Ուան:
ՍԵՖԱՍՏԻԱ	Արծաթ, թիւ 20, էջ 32, թվ. . . . : Ապու Սա'իտ Ուան:
ԱՌԱՆ	Արծաթ, թիւ 30, էջ 40: Սուլէյման Ուան, թվ. (739—745 Հճ.):

Ութերորդ նամակին մէջ, Սուլի կը խօսի Վանայ իլաթ քաղաքի մասին, ինչպէս նաեւ անոր Պէք-թիմուր սուլթանի մասին եւ այլն:

MOUHAMMAD MOUBARAK. Monnaies Djinkizide, Ilkhanide, Djélaïride etc.
 Catalogue du Musée IMPÉRIAL OTTOMAN DE CONSTANTINOPLÉ, 1318 H. (1900-1901).
 Publication en langue turque, (avec l'alphabet arabe). Vol. III.

ԱՆԼԱԹ	Արծաթ, թիւ 119, թվ. . . . : Իլխանի սուլթաններ:
-	Արծաթ, թիւ 198, թվ. 723 ՀՃ.: Ապու Սա'իտ Պահատուր Նան:
-	Արծաթ, թիւ 202, թվ. -4 ՀՃ.: Ապու Սա'իտ Պահատուր Նան:
-	Արծաթ, թիւ 231, թվ. 729 ՀՃ.: Ապու Սա'իտ Պահատուր Նան:
-	Արծաթ, թիւ 332, թվ. 741 ՀՃ.: Սուլթան Նան:
ԱՌԱՆ	Արծաթ, թիւ 138, թվ. 719 ՀՃ.: Ապու Սա'իտ Պահատուր Նան:
-	Արծաթ, թիւ 175, թվ. 722 ՀՃ.: Ապու Սա'իտ Պահատուր Նան:
-	Արծաթ, թիւ 184, թվ. 723 ՀՃ.: Ապու Սա'իտ Պահատուր Նան:
-	Արծաթ, թիւ 236, թվ. 719 ՀՃ.: Ապու Սա'իտ Պահատուր Նան:
-	Արծաթ, թիւ 254, թվ. -3 ՀՃ.: Ապու Սա'իտ Պահատուր Նան:
ԵՐԶՆԿԱ-ԱՐԶՆՃԱՆ	Ոսկի, թիւ 88, թվ. 700 ՀՃ.: Ղազան Մահմուդ Նան:
-	Արծաթ, թիւ 50, թվ. 698 ՀՃ.: Ղազան Մահմուդ Նան:
-	Արծաթ, թիւ 65, թվ. 702 ՀՃ.: Ղազան Մահմուդ Նան:
ՄԱՏԻՆԱԹ ԱՐԶՆՃԱՆ	Արծաթ, թիւ 118, թվ. 715 ՀՃ.: Ուլտա-պէնտէ Մուհամմադ Նան:
-	Արծաթ, թիւ 129, թվ. 719 ՀՃ.: Ապու Սա'իտ Նան:
-	Արծաթ, թիւ 134, թվ. 717 ՀՃ.: Ապու Սա'իտ Նան:
-	Արծաթ, թիւ 145, թվ. 720 ՀՃ.: Առանց մատինաթի:
-	Արծաթ, թիւ 173, թվ. 722 ՀՃ.: Առանց մատինաթի:
-	Պղինձ, թիւ 284, թվ. 724 ՀՃ.: Առանց մատինաթի:
-	Արծաթ, թիւ 162, թվ. 729 ՀՃ.: Առանց մատինաթի:
-	Արծաթ, թիւ 233, թվ. 729 ՀՃ.: Առանց մատինաթի:
-	Արծաթ, թիւ 248, թվ. 731 ՀՃ.: Առանց մատինաթի:
-	Արծաթ, թիւ 259, թվ. 33, Իլխանէի տոմարով:
-	Արծաթ, թիւ 260, կիսադրամ, թվ. Իլխանէի տոմարով:
-	Արծաթ, թիւ 315, թվ. 74-, ձիհան Թէյմսիբ Նան:
-	Արծաթ, թիւ 346, թվ. 747 ՀՃ.: Սուլթան Նան: Երկը եզուեան:
-	Արծաթ, թիւ 327, թվ. 750 ՀՃ.: Սուլթան Նան: Երկը եզուեան:
ԱՐԶՆ ԱԼ-ՐՈՒՄ	
ԷՐԶՐՈՒՄ կամ՝	
ԿԱՐԻՆ	Կիսադրամ, արծաթ, թիւ 52, թվ. 699 ՀՃ.: Ղազան Մահմուդ Նան:
ԱՐԶՆ ԱԼ-ՐՈՒՄ	Արծաթ, թիւ 109, թվ. -14 ՀՃ.: Ուլտապէնտէ Մուհամմադ Նան:
ԱՐԶՐՈՒՄ	Արծաթ, թիւ 223, թվ. 721 ՀՃ.: Ապու Սա'իտ Նան:
-	Արծաթ, թիւ 172, թվ. 722 ՀՃ.: Ապու Սա'իտ Նան:
-	Արծաթ, թիւ 232, թվ. 7-9 ՀՃ.: Ապու Սա'իտ Նան:
-	Արծաթ, թիւ 218, թվ. 733 ՀՃ.: Ապու Սա'իտ Նան:
-	Արծաթ, թիւ 330, թվ. 741 ՀՃ.: Սուլթան Նան:
ԱՐԶՆ ԱԼ-ՐՈՒՄ	Արծաթ, թիւ 339, թվ. 743 ՀՃ.: Սուլթան Նան:
ՊԱԹՊԵՐԹ կամ՝	
ՊԱԹՊՈՒՐԹ	
ԲԱԲԵՐԴ	Արծաթ, թիւ 176, թվ. -22 ՀՃ.: Ապու Սա'իտ Նան:
-	Արծաթ, թիւ 204, թվ. 724 ՀՃ.: Ապու Սա'իտ Նան:
-	Արծաթ, թիւ 250, թվ. 731 ՀՃ.: Ապու Սա'իտ Նան:

ԲԱԲԵՐԴ	Արծաթ, թիւ 271, թվ. 734 ՀՃ.: Ապու Սա'իտ Նան:
-	Արծաթ, թիւ 318, թվ. 739 ՀՃ.: Սաթի Պէյ Նան:
-	Արծաթ, թիւ 321, թվ. 740 ՀՃ.: Սաթի Պէյ Նան:
-	Արծաթ, թիւ 348, թվ. 748 ՀՃ.: Սուլթան Նան:
ՊԱՐՏԱԻ	Արծաթ, թիւ 352, թվ. 7- ՀՃ.: Սուլթան Նան:
ԱՐԾՆ	Արծաթ, թիւ 303, թվ. 738 ՀՃ.: Մուհամմադ Նան:
ԽԱՐԲԵՐԴ	Արծաթ, թիւ 205բ, թվ. 724 ՀՃ.: Ապու Սա'իտ Նան:
ԼՈՒՂՈՒ կամ՝	
ԼՈՒՂՈՒԱՅ ԲԵՐԴ	Արծաթ, թիւ 66, թվ. -2 ՀՃ.: Ղազան Մահմուդ Նան:
-	Արծաթ, թիւ 67, թվ. 702 ՀՃ.: Ղազան Մահմուդ Նան:
-	Արծաթ, թիւ 99, թվ. 7- ՀՃ.: Ուլտապէնտէ Մուհամմադ Նան:
-	Արծաթ, թիւ 151, թվ. 721 ՀՃ.: Ապու Սա'իտ Նան:
-	Արծաթ, թիւ 152, թվ. 721 ՀՃ.: Ապու Սա'իտ Նան:
-	Արծաթ, թիւ 201, թվ. 723 ՀՃ.: Ապու Սա'իտ Նան:
ՄԱՐԱՂԱ	Արծաթ, թիւ 190, թվ. 72- ՀՃ.: Ապու Սա'իտ Նան:
ՆԱԽՈՒԱՆ կամ՝	
ՆԱԽՉԵՒԱՆ	Արծաթ, թիւ 242, թվ. 729 ՀՃ.: Ապու Սա'իտ Նան:
ԽՈՅ	Արծաթ, թիւ 246, թվ. 72- ՀՃ.: Ապու Սա'իտ Նան:
ՄԻՈՒԱՍ	
ՍԸՎԱԶ կամ՝	
ՍԵԲԱՍՏԻԱ	Արծաթ, թիւ 43, թվ. 696 ՀՃ.: Ղազան Մահմուդ Նան:
-	Արծաթ, թիւ 95, թվ. 709 ՀՃ.: Ուլտա-Պէնտէ Նան:
-	Արծաթ, թիւ 104, թվ. 710 ՀՃ.: Ուլտա-Պէնտէ Նան:
-	Արծաթ, թիւ 98, թվ. 714 ՀՃ.: Ուլտա-Պէնտէ Նան:
-	Արծաթ, թիւ 225, թվ. 721 ՀՃ.: Ապու Սա'իտ Նան:
-	Արծաթ, թիւ 210, թվ. 725 ՀՃ.: Ապու Սա'իտ Նան:
-	Արծաթ, թիւ 212, թվ. -26 ՀՃ.: Ապու Սա'իտ Նան:
-	Արծաթ, թիւ 239, թվ. 729 ՀՃ.: Ապու Սա'իտ Նան:
-	Արծաթ, թիւ 253, թվ. 731 ՀՃ.: Ապու Սա'իտ Նան:
-	Արծաթ, թիւ 306, թվ. 738 ՀՃ.: Մուհամմադ Նան:
-	Արծաթ, թիւ 338, թվ. 742 ՀՃ.: Սուլթան Նան:
-	Արծաթ, թիւ 347, թվ. 747 ՀՃ.: Սուլթան Նան:
-	Արծաթ, թիւ 349, թվ. 748 ՀՃ.: Սուլթան Նան:
ԲԱԲԵՐԴ	Արծաթ, թիւ 701, թվ. 687 ՀՃ.: Սեյճուկ Մաս'ուդ Բ.:
ՄԱՏԷՆ ԲԱԲԵՐԴ	Արծաթ, թիւ 702, թվ. 687 ՀՃ.: Սեյճուկ Մաս'ուդ Բ.:
ԱՐԶՆ-ԱԼ-ՐՈՒՄ	Արծաթ, թիւ 688, թվ. 690 ՀՃ.: Սեյճուկ Մաս'ուդ Բ.:
ՍԵԲԱՍՏԻԱ կամ՝	
ՍԸՎԱԶ	Արծաթ, թիւ 707, թվ. 681 ՀՃ.: Սեյճուկ Մաս'ուդ Բ.:
-	Արծաթ, թիւ 708, թվ. 683 ՀՃ.: Սեյճուկ Մաս'ուդ Բ.:
-	Արծաթ, թիւ 709, թվ. 683 ՀՃ.: Սեյճուկ Մաս'ուդ Բ.:
-	Արծաթ, թիւ 710, թվ. 683 ՀՃ.: Սեյճուկ Մաս'ուդ Բ.:
-	Թիւ 710, 711, 712, 714 նոյն թուականներով: Սեյճուկ Մաս'ուդ Բ.:
-	Արծաթ, թիւ 715, թվ. 685 ՀՃ.: Սեյճուկ Մաս'ուդ Բ.:
-	Արծաթ, թիւ 716, թվ. 686 ՀՃ.: Սեյճուկ Մաս'ուդ Բ.:
-	Արծաթ, թիւ 717, թվ. 686 ՀՃ.: Սեյճուկ Մաս'ուդ Բ.:
-	Արծաթ, թիւ 718, թվ. 686 ՀՃ.: Սեյճուկ Մաս'ուդ Բ.:
-	Արծաթ, թիւ 719, թվ. 687 ՀՃ.: Սեյճուկ Մաս'ուդ Բ.:

ՍԵՔԱՍՏԻԱ կամ՝

ՍԸՎԱԶ

- Արծաթ, թիւ 720, թվ. 687 Հճ.: Սելճուկ Մաս'ուտ Բ.:
- Արծաթ, թիւ 721, թվ. 688 Հճ.: Սելճուկ Մաս'ուտ Բ.:
- Արծաթ, թիւ 722, թվ. 688 Հճ.: Սելճուկ Մաս'ուտ Բ.:
- Արծաթ, թիւ 723, թվ. 688 Հճ.: Սելճուկ Մաս'ուտ Բ.:
- Արծաթ, թիւ 724, թվ. 688 Հճ.: Սելճուկ Մաս'ուտ Բ.:
- Արծաթ, թիւ 725, թվ. 689 Հճ.: Սելճուկ Մաս'ուտ Բ.:
- Արծաթ, թիւ 726-730 նոյն թուականներով: Սելճուկ Մաս'ուտ Բ.:
- Արծաթ, թիւ 731, թվ. 690 Հճ.: Սելճուկ Մաս'ուտ Բ.:
- Արծաթ, թիւ 732-733 նոյն թուականներով: Սելճուկ Մաս'ուտ Բ.:
- Արծաթ, թիւ 734, թվ. 694 Հճ.: Սելճուկ Մաս'ուտ Բ.:
- Արծաթ, թիւ 735, թվ. 695 Հճ.: Սելճուկ Մաս'ուտ Բ.:

ՄԱ՛ՏԷՆ ՍԱՄԱՍՈՐ

կամ՝ ՃԱՊԱՂՁՈՒՐ

- Արծաթ, թիւ 740, թվ. 692 Հճ.: Սելճուկ Մաս'ուտ Բ.:
- Արծաթ, թիւ 741, թվ. 693 Հճ.: Սելճուկ Մաս'ուտ Բ.:
- Կարգալ նոյն էջի թիւ մէկ ծանօթագրութիւնը, ձապաղջուրի մասին:
- Արծաթ, թիւ 742, թուականը սրբուած: Միշտ Մաս'ուտ Բ. սուլթանը:

ՄԱ՛ՏԷՆ ԼՈՒԼՈՒ

կամ ԼՈՒԼՈՒԱ

ԱՐԾԱԹԱՀԱՆՔԸ

- Արծաթ, թիւ 743, թվ. 681 Հճ.: Նոյն սուլթանը:
- Արծաթ, թիւ 744, թվ. 685 Հճ.: Նոյն սուլթանը:
- Արծաթ, թիւ 745, թվ. 687 Հճ.: Նոյն սուլթանը:

ԼՈՒԼՈՒԱ

- Արծաթ, թիւ 598, թվ. 658 Հճ.: Քէյքառու Բ.: Մատինաթ:
- Արծաթ, թիւ 599, թվ. 658 Հճ.: Քէյքառու Բ.: Մատինաթ:

ԼՈՒԼՈՒԱ ԲԵՐԴ

ՄԱՍԻՆԱԹ ԼՈՒԼՈՒԱ

- Արծաթ, թիւ 674, թվ. 677 Հճ.: Քէյխոսրով Գ.:
- Արծաթ, թիւ 675, թվ. 663 Հճ.: Քէյխոսրով Գ.:
- Արծաթ, թիւ 676, թվ. 664 Հճ.: Քէյխոսրով Գ.:
- Արծաթ, թիւ 677, թվ. 664 Հճ.: Քէյխոսրով Գ.:
- Արծաթ, թիւ 678, թվ. 664 Հճ.: Քէյխոսրով Գ.:
- Արծաթ, թիւ 679, թվ. 668 Հճ.: Քէյխոսրով Գ.:

ՄԱ՛ՏԷՆ ԼՈՒԼՈՒ

- Արծաթ, թիւ 680, թվ. 675 Հճ.: Քէյխոսրով Գ.:
- Արծաթ, թիւ 681, թվ. 680 Հճ.: Քէյխոսրով Գ.:
- Արծաթ, թիւ 682, թվ. 682 Հճ.: Քէյխոսրով Գ.:

ԼՈՒԼՈՒԱ ԲԵՐԴ

- Արծաթ, թիւ 743, թվ. 681 Հճ.: Սելճուկ Մաս'ուտ Բ.:
- Արծաթ, թիւ 744, թվ. 684 Հճ.: Սելճուկ Մաս'ուտ Բ.:
- Արծաթ, թիւ 745, թվ. 687 Հճ.: Սելճուկ Մաս'ուտ Բ.:
- Արծաթ, թիւ 572, թվ. 651 Հճ.: Քէյքառու, Գըլըճ Արսլան եւ Քէյքոպատ միասնաբար:

ԼՈՒԼՈՒԱ ԲԵՐԴ

- Արծաթ, թիւ 573, թվ. 651 Հճ.: Քէյքառու, Գըլըճ Արսլան եւ Քէյքոպատ միասնաբար:
- Արծաթ, թիւ 574, թվ. 651 Հճ.: Քէյքառու, Գըլըճ Արսլան եւ Քէյքոպատ միասնաբար:

ՍԸՎԱԶ կամ՝

ՍԵՔԱՍՏԻԱ

- Արծաթ, թիւ 586, թվ. 656 Հճ.: Մուհարրամ ամիս: Քէյքառու Բ.:
- Արծաթ, թիւ 587, թվ. 656 Հճ.: Բապի'աւուալ ամիս: Քէյքառու Բ.:
- Արծաթ, թիւ 588, թվ. 656 Հճ.: Ժամատի ամիս: Քէյքառու Բ.:
- Արծաթ, թիւ 589, թվ. 656 Հճ.: Բամատան ամիս: Քէյքառու Բ.:

ՍԸՎԱԶ կամ՝

ՍԵՔԱՍՏԻԱ

- Արծաթ, թիւ 590, թվ. 6- Հճ.: Սաֆար ամիս: Քէյքառու Բ.:
- Պղինձ, թիւ 220բ, էջ 525, թվ. 624 Հճ.: Քէյքոպատ Ա.:
- Պղինձ, թիւ 283բ, էջ 526, թվ. 617 Հճ.: Քէյքոպատ Ա.:
- Արծաթ, թիւ 649, թվ. 670 Հճ.: Քէյխոսրով Գ.:
- Արծաթ, թիւ 650, թվ. 670 Հճ.: Քէյխոսրով Գ.:
- Արծաթ, թիւ 651, թվ. 671 Հճ.: Քէյխոսրով Գ.:
- Արծաթ, թիւ 652, թվ. 672 Հճ.: Քէյխոսրով Գ.:
- Արծաթ, թիւ 653, թվ. 674 Հճ.: Քէյխոսրով Գ.:
- Արծաթ, թիւ 654, թվ. 675 Հճ.: Քէյխոսրով Գ.:
- Արծաթ, թիւ 655, թվ. 677 Հճ.: Քէյխոսրով Գ.:
- Արծաթ, թիւ 656, թվ. 680 Հճ.: Քէյխոսրով Գ.:
- Արծաթ, թիւ 657, թվ. Քէյխոսրով Գ.:
- Արծաթ, թիւ 630, թվ. 656 Հճ.: Գըլըճ Արսլան Գ.:

ՄԱԼԱԹԻԱ

ՍԸՎԱԶ կամ՝

ՍԵՔԱՍՏԻԱ

Կիսադրամ, արծաթ, Պանու Արդանայի սուլթան ՊԱԱ ԱԼ-ՏԻՆ ԱՐԴԱ-ՆԱՅԻ: Թիւ 867, թվ. 7- Հճ.: Իշխած է 736-753 Հճ.:
Նոյնպէս այս սերունդէն ունինք Սուլթան Գատի Պուրհան ալ-Տին ԱՅ-մէտը, որ իշխած է 782-798 Հճ. թթ.: Տպուած դրամին թուականն է՝ աւ-րըւած, թիւն է 903:

ԱՄԻՏ

- Արծաթ, թիւ 691, թվ. Ազ-Գոյունը Համզէ:
- Ոսկի, թիւ 671, թվ. Ազ-Գոյունը Նագուպ:
- Արծաթ, թիւ 987, թվ. Ազ-Գոյունը Ռոսթոմ:
- Արծաթ, թիւ 888, թվ. Ազ-Գոյունը Ռոսթոմ:
- Արծաթ, թիւ 989, թվ. Ազ-Գոյունը Ռոսթոմ:
- Արծաթ, թիւ 990, թվ. Ազ-Գոյունը Ռոսթոմ:
- Արծաթ, թիւ 1014, թվ. Ազ-Գոյունը Ահմէտ Պին Ուլուրու Մուհամմէտ:
- Արծաթ, թիւ 1014, 1015 մինչեւ 1019: Առանց թուականի:
- Արծաթ, թիւ 1029, թվ. Ալոնտ Պին Նուսէֆ սերունդին պատկա-նող:
- Արծաթ, թիւ 1047-1054, թվ. Ազ-Գոյունը Գասէմ պին ձիհան-կիր:

ԵՐԶՆԿԱ

- Արծաթ, թիւ 869, թվ. Պանու Արդընայ սերունդէն:
- Արծաթ կիսադրամ, թիւ 870, թվ. 761 Հճ.: Լիաս Ատ-Տին Մուհամմէտ:
- Պղինձ, թիւ 694, թվ. Լիաս Ատ-Տին Մուհամմէտ:
- Արծաթ, թիւ 983, 984, 985, 986, թվ. Ազ-Գոյունը Ռոսթոմ:
- Արծաթ, թիւ 1020, թվ. Ազ-Գոյունը Ահմէտ:
- Արծաթ, թիւ 1045, թվ. Ազ-Գոյունը Գըլըճ Արսլան Պին Փիր Ալի:
- Արծաթ, թիւ 1046, թվ. Ազ-Գոյունը Գըլըճ Արսլան Պին Փիր Ալի:
- Պղինձ, թիւ 1046բ, թվ. Ազ-Գոյունը Գըլըճ Արսլան Պին Փիր Ալի:
- Արծաթ, թիւ 876, թվ. Պանու Արդանայ Լիաս Ատ-Տին Մուհամմէտ:
- Արծաթ, թիւ 877, թվ. Պանու Արդանայ Լիաս Ատ-Տին Մուհամմէտ:
- Արծաթ, թիւ 915-916, թվ. 914 Հճ.: Գարա-Նուսէֆ եւ Փիր Պուտաբ:
- Արծաթ, թիւ 934, թվ. Գարա Գոյունը Իսքէնտէր:
- Արծաթ, թիւ 969, թվ. Ազ-Գոյունը Ուզուն Հասան:
- Արծաթ, թիւ 999, թվ. 902 Հճ.: Ազ-Գոյունը Ռոսթոմ:
- Արծաթ, թիւ 936, թվ. Գարա-Գոյունը Իսքէնտէր:
- Պղինձ, թիւ 1013, թվ. Ազ-Գոյունը Ռոսթոմ:

ԲԱԲԵՐԴ

ՊԻԹԼԻՍ

ԱԽԼԱԹ

ԽԱՐԲԵՐԴ

ՄԱՐԱՂԱ

ՎԱՆ

ՄԾԲԻՆ ՊԻԹՂԻՍ Արծաթ, թիւ 837, թվ. . . . : Գարա-Գոյունը Իւքէնտէր: Արծաթ, թիւ 991, թվ. . . . : Ագ-Գոյունը Ռոսթոմ:

GRANBERG, BEATRICE. Reflexioner kring ett sällsynt kalifmynt fran Asikala. In; FINSKT MUSEUM, 1954, pp. 9-13, illus. A rare Kufic coin was found in the autumn of 1953 in Asikala, Finland.

It is a dirhem, struck at Ma'den Bajunais -a silver mine- in Armenia, in 195 A. H. (810-811 A. D.), under the Caliph Muhammad al-Amin.

The coin is illustrated and described in detail, and is made the point of departure for a survey of the bloody history of the time under the Caliphate, when the stepbrothers al-Amin and al-Ma'mun were fighting for power.

LL.

NUMISMATIC LITERATURE, The American Numismatic Society, New York, July No. 36, p. 117.

HENRI LAVOIX. Catalogue des monnaies musulmanes de la Bibliothèque Nationale de Paris, Tome I. 1887.

KHALIFES ORIENTAUX

Այս հատորին ԱՐՄԻՆԻԱ անունով արծաթ դրամները ծանօթ են հայ դրամագէտներուն, սակայն հայ քաղաքներու անուններով տպուածները ծանօթ չեն:

Կուտանք քաղաքներու, գաւառներու կամ հանքերու անուններով տպուածներու ցանկը:

ԱՄԻՏ կամ՝ ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ Արծաթ, թիւ 1049, թվ. 288 Հճ.: Արծաթ, թիւ 1084, թվ. 282 Հճ.: Արծաթ, թիւ 1085, թվ. 294 Հճ.: Արծաթ, թիւ 1220, թվ. 320 Հճ.:

ԱՌԱՆ Արծաթ, թիւ 607, թվ. 154 Հճ.: Արծաթ, թիւ 608, թվ. 155 Հճ.: Արծաթ, թիւ 772, թվ. 185 Հճ.: Բ. կողմ վերը եւ վարը՝ Ասատ Պին Եազխտ: Արծաթ, թիւ 773, թվ. 187 Հճ.: Բ. կողմ վերը՝ Խուզէյմա, վարը՝ Պին Խազէն: Արծաթ, թիւ 774, թվ. 187 Հճ.: Բ. կողմ վերը՝ Մուհամմատ, վարը՝ Պին Եազխտ:

ԷԼ-ՀԱՐՈՒՆԻԷ Արծաթ, թիւ 743, թվ. 170 Հճ.: Բ. կողմ վերը՝ Իպրահիմ, վարը՝ Ճաբրիլ: Արծաթ, թիւ 744, թվ. 170 Հճ.: Բ. կողմ վերը՝ Երիսէֆ, վարը՝ Պախա (ընտիր): Արծաթ, թիւ 851, թվ. 171 Հճ.: Վերը՝ Բաժա:

ԱՐՄԻՆԻԱ եւ ՀԱՐՈՒՆԱՊԱՏ Արծաթ, թիւ 735, թվ. 169 Հճ.: Բ. կողմ վերը՝ Արմինիէ, վարը՝ Հասան: Արծաթ, թիւ 736, թվ. 169 Հճ.: Բ. կողմ վերը՝ Արմինիէ, վարը՝ Հասան: Արծաթ, թիւ 737, թվ. 169 Հճ.: Բ. կողմ վերը՝ Արմինիէ, վարը՝ Խուզէյմա:

ՄԱ՛ՏԷՆ ՊԱՃՈՒՆԻՍ Արծաթ, թիւ 846, թվ. 191 Հճ.: Բ. կողմ վերը՝ Ամմ Ճա՛ֆար, վարը՝ Սախտ: Արծաթ, թիւ 847, թվ. 103 Հճ.: Արծաթ, թիւ 697, թվ. 160 Հճ.:

ՆՈՒՍԷԹՊԻՆ կամ՝ ՄԾԲԻՆ Արծաթ, թիւ 989, թվ. 253 Հճ.:

ՆՈՒՍԷԹՊԻՆ կամ՝ ՄԾԲԻՆ Արծաթ, թիւ 990, թվ. 255 Հճ.: Արծաթ, թիւ 1039, թվ. 272 Հճ.: Արծաթ, թիւ 1040, թվ. 274 Հճ.: Արծաթ, թիւ 1067, թվ. 285 Հճ.: Արծաթ, թիւ 1109, թվ. 292 Հճ.: Արծաթ, թիւ 1110, թվ. 29-Հճ.: Արծաթ, թիւ 1210, թվ. 297 Հճ.: Արծաթ, թիւ 1210, թվ. 297 Հճ.: Արծաթ, թիւ 1211, թվ. 304 Հճ.: Արծաթ, թիւ 1212, թվ. 308 Հճ.: Արծաթ, թիւ 1213, թվ. 310 Հճ.:

ՊԱՐՏԱԻ Արծաթ, թիւ 1026, թվ. 277 Հճ.: Արծաթ, թիւ 1557, թվ. 159 Հճ.:

ՄԱՏԻՆԷԹ ԱՄԻՏ Արծաթ, թիւ 1553, թվ. 186 Հճ.:

Սոյն հեղինակի Գ. Հատորին մէջ, տպուած 1896 թուականին, քաղաք ենք Հայաստանի զանազան քաղաքներուն հետեւեալ դրամները.

Նախկին՝ ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ, ՆՓՐԿԵՐՏ կամ՝ ՄԻԱՖԱՐԻԲԻՆ Պղինձ, թիւ 491, թվ. 683 Հճ.: Պղինձ, թիւ 492, թվ. . . . : Պղինձ, թիւ 493, թվ. . . . : Կարդալ վարի ծանօթագրութիւնը: Պղինձ, թիւ 621, թվ. 591 Հճ.: Պղինձ, թիւ 622, թվ. 591 Հճ.: Պղինձ, թիւ 623, թվ. 595° Հճ.: Պղինձ, թիւ 624, թվ. . . . : Պղինձ, թիւ 674, թվ. 599 Հճ.: Պղինձ, թիւ 675, թվ. 600 Հճ.: Պղինձ, թիւ 676, թվ. 601 Հճ.: Պղինձ, թիւ 677, թվ. 602 Հճ.: Պղինձ, թիւ 693, թվ. 628 Հճ.: Պղինձ, թիւ 694, թվ. . . . : Պղինձ, թիւ 695, թվ. . . . : Պղինձ, թիւ 696, թվ. . . . : Պղինձ, թիւ 697, թվ. 6- Հճ.:

ՇԱՀ ԱՐՄԱՆ Պղինձ, թիւ 684, թվ. 612 Հճ.: Պղինձ, թիւ 685, թվ. 612 Հճ.: Պղինձ, թիւ 686, թվ. 612 Հճ.: Պղինձ, թիւ 687, թվ. 612 Հճ.: Պղինձ, թիւ 688, թվ. 612 Հճ.: Պղինձ, թիւ 689, թվ. 612 Հճ.:

ՇԱՀ ԱՐՄԱՆ ՄԻՆՃԱՐ Պղինձ, թիւ 690, թվ. 615 Հճ.: Պղինձ, թիւ 691, թվ. 617 Հճ.: Պղինձ, թիւ 692, թվ. 617 Հճ.:

ՌԻՐՑԱ կամ՝

- ԱԼ-ՐԱՀԱ Պղինձ, թիւ 615, թվ. 603 Հճ.:
- Պղինձ, թիւ 616, թվ. 604 Հճ.:
- Պղինձ, թիւ 617, թվ. 604 Հճ.:
- Պղինձ, թիւ 618, թվ. 606° Հճ.:

AHMAD TAWHID. Monnaies Seljoukides, Banou Saldok, Banou Mankoudj, Karaman, Aydin, Saroukhan, Mentetché, Banou Artana, Kara-Koyounly, Aq-Koyounly...
 CATALOGUE DU MUSÉE IMPÉRIAL OTTOMAN DE CONSTANTINO-
 PLE, 1321 H. (1903-1904).
 Publication en langue Turque, avec l'alphabet Arabe.

ԱՌԼԱԹ

Արծաթ, թիւ 934, թվ. . . . : Գարա-Գոյունլը Իսքանտար:

ԵՐԶՆԿԱ

- Արծաթ, թիւ 96, թվ. 570 Հճ.: Մանկուճեան Սելճուկ Մաս'ուտ Բ.:
- Պղինձ, թիւ 97, թվ. 579 Հճ.: Մանկուճեան Սելճուկ Մաս'ուտ Բ.:
- Պղինձ, թիւ 98, թվ. . . . : Մանկուճեան Սելճուկ Մաս'ուտ Բ.:
- Պղինձ, թիւ 99, թվ. 616 Հճ.: Մանկուճեան Սելճուկ Մաս'ուտ Բ.:
- Պղինձ, թիւ 100, թվ. . . . : Մանկուճեան Սելճուկ Մաս'ուտ Բ.:
- Թիւ 96 դրամը -արծաթ- ունի, նաեւ պիմատիմաք քաղաք նշանակող բառը:
- Թիւ 99 դրամը -պղինձ- ունի, նաեւ պիմատիմաք քաղաք նշանակող բառը:
- Արծաթ, թիւ 600, թվ. 657 Հճ.: Սելճուկ Գըլըճ Արսլան Դ.:
- Արծաթ, թիւ 601, թվ. 657 Հճ.: Սելճուկ Գըլըճ Արսլան Դ.:
- Արծաթ, թիւ 602, թվ. 663 Հճ.: Սելճուկ Գըլըճ Արսլան Դ.:
- Արծաթ, թիւ 638, թվ. 670 Հճ.: Սելճուկ Բէյխոսրով Գ.: Պիմատինաթ:
- Արծաթ, թիւ 639, թվ. 672 Հճ.: Սելճուկ Բէյխոսրով Գ.: Պիմատինաթ:
- Արծաթ, թիւ 640, թվ. 674 Հճ.: Սելճուկ Բէյխոսրով Գ.: Պիմատինաթ:
- Արծաթ, թիւ 641, թվ. 675 Հճ.: Սելճուկ Բէյխոսրով Գ.: Պիմատինաթ:
- Արծաթ, թիւ 642, թվ. 676 Հճ.: Սելճուկ Բէյխոսրով Գ.: Պիմատինաթ:
- Արծաթ, թիւ 643, թվ. 678 Հճ.: Սելճուկ Բէյխոսրով Գ.: Պիմատինաթ:
- Արծաթ, թիւ 644, թվ. 681 Հճ.: Սելճուկ Բէյխոսրով Գ.: Պիմատինաթ:
- Արծաթ, թիւ 690, թվ. 682 Հճ.: Սելճուկ Ղիայս-էտ-տին Մաս'ուտ Բ.: Մատինաթ:
- Արծաթ, թիւ 691, թվ. 683 Հճ.: Սելճուկ Ղիայս-էտ-տին Մաս'ուտ Բ.: Մատինաթ:
- Արծաթ, թիւ 692, թվ. 683 Հճ.: Սելճուկ Ղիայս-էտ-տին Մաս'ուտ Բ.: Մատինաթ:
- Արծաթ, թիւ 693, թվ. 684 Հճ.: Սելճուկ Ղիայս-էտ-տին Մաս'ուտ Բ.: Մատինաթ:
- Արծաթ, թիւ 694, թվ. 690 Հճ.: Սելճուկ Ղիայս-էտ-տին Մաս'ուտ Բ.: Մատինաթ:
- Արծաթ, թիւ 695, թվ. 690 Հճ.: Սելճուկ Ղիայս-էտ-տին Մաս'ուտ Բ.: Մատինաթ:
- Արծաթ, թիւ 696, թվ. 691 Հճ.: Սելճուկ Ղիայս-էտ-տին Մաս'ուտ Բ.: Մատինաթ:
- Արծաթ, թիւ 697, թվ. 692 Հճ.: Սելճուկ Ղիայս-էտ-տին Մաս'ուտ Բ.: Մատինաթ:
- Արծաթ, թիւ 698, թվ. 693 Հճ.: Սելճուկ Ղիայս-էտ-տին Մաս'ուտ Բ.: Մատինաթ:
- Արծաթ, թիւ 699, թվ. 694 Հճ.: Սելճուկ Ղիայս-էտ-տին Մաս'ուտ Բ.: Մատինաթ:
- Արծաթ, թիւ 700, թվ. 695 Հճ.: Սելճուկ Ղիայս-էտ-տին Մաս'ուտ Բ.: Մատինաթ:

TERESA I RYSZARD KIERSNOWSCY. Wczesnosredniowieczne Skarby Srebrne z Pomorza.
 POLSKIE BADANIA ARCHEOLOGICZNE TOM 4.
 WARSZAWA-WROCLAW.

Բոլոնիոյ մէջ գտնուած 239 դրամական գանձերուն մէջ, կան նաեւ քսանեակ մը, արաբական դրամական գանձեր ալ, որոնցմէ նշած, անոնք որոնց մէջ կայ Հայաստանի ու անոր քաղաքներուն մէջ տպուածները:

ԱՐՄԻՆԻԱ

- Թիւ 13 գանձ: Մեր թուականով՝ 866-867:
- Թիւ 67 գանձ: Մեր թուականով՝ 754-755:

ԱՌԱՆ կամ՝

ՊԱՐՏՄԻ

- Թիւ 67 գանձ: Մեր թուականով՝ 799-800:
- Թիւ 67 գանձ: Մեր թուականով՝ 802-803:

ԱՐՄԻՆԻԱ

- Թիւ 117 գանձ: Մեր թուականով՝ 890-891:
- Թիւ 117 գանձ: Մեր թուականով՝ 899-900:
- Թիւ 123 գանձ: Մեր թուականով՝ :
- Թիւ 123 գանձ: Մեր թուականով՝ 765-766:
- Թիւ 123 գանձ: Մեր թուականով՝ 777-778:
- Թիւ 123 գանձ: Մեր թուականով՝ 862-863:
- Թիւ 232 գանձ: Մեր թուականով՝ 805-806:

SAYYED NASER NAKSHBANDI. The Islamic dinar in the Iraq museum, 1953.
 Baghdad (in Arabic).

ՊԱՐՏԱԻ

- Ոսկի, թիւ 169, թվ. 297 Հճ.: Խիստ հազուագիւտ:
- Մանր.՝ 5.54 կր., տրամ.՝ 22 մմ.: էջ՝ 153:
- Ա. կողմը՝ Ալ-Ուազիր Ապու-լ-Հասան: Բ. կողմը՝ Եուսէֆ պին Տէւուատ:

HARVER PORTER. Unpublished coins of the Caliphate in the Collection of the American University in Beirut. Reprinted from the NUMISMATIC CHRONICLE, Fifth Series, Vol. I. London.

ՊԱՐՏԱԻ

Արծաթ, թվ. 285 Հճ., էջ 324:

ԱՄԻՏ

Արծաթ, թվ. 293 Հճ., էջ 324:

ՄԾԲԻՆ

Արծաթ, թվ. 325 Հճ., էջ 325:

-

Արծաթ, թվ. 320 Հճ., էջ 326:

AL-MASKUKAT a bi-annual scientific review of numismatic, issued by the Iraq directorate of antiquities, Baghdad. Vol. I. p. II., 1969.

Իլխանեան սուլթանին ԱՐՊԱ ԽԱՆԻՆ արծաթ դրամները որոնք կը պահուին Պաղտատի թանգարանին մէջ: Այս սուլթանը գահակալած է ընդամենը եօթը ամիս: Ասոր չորս դրամներէն երեքը կը գտնուին Պաղտատի թանգարանի մէջ: Ունի նաեւ ոսկեայ դրամ մը: Արծաթ դրամներէն մէկը տրպուած է Աղուանից երկրին մէջ: Բացառաբար ասոր դրամներուն վրայ Ուլյուրէն լեզու գործածուած է:

Ուսումնասիրութիւնը ստորագրած է Տիկին Մուհապ Տարուիչ ալ-Պաքրին, էջ 11-12:

ԱՌԱՆ

Թվ. 636 Հճ. (մէկ հատիկ):
 Նոյն հատորի մէջ տպուած է Պարսիկ Հուսէյն Շահի 1316 թ.-ի մէկ արծաթ դրամը:

SUMER. A journal of archeology and history in Iraq, 1959, Vol. 1-2.

S. N. NAKSHBANDI. Amawi dirhem, mint in Arminia, year 100 H. No. 218, p. 56, Pl. IV.
 Year 101 H. No. 219, p. 57, Pl. IV.

A. MARKOV. Catalogue des monnaies Ilkhanides-Djelairidskihi moneti, St. Pétersbourg, 1897.

ՆԱԽԻՋԵՒԱՆ	Արծաթ, թիւ 29, թվ. 766 ՀՃ.: Տախտակ Բ., թիւ 29:
ԱՌԱՆ	Արծաթ, թիւ 45, թվ. -6- ՀՃ.: Տախտակ Բ., թիւ 45:
ՆԱԽԻՋԵՒԱՆ	Արծաթ, թիւ 46, թվ. 76- ՀՃ.: Տախտակ Բ., թիւ 46:
-	Արծաթ, թիւ 47, թվ. 770 ՀՃ.: Տախտակ Բ., թիւ 47:
ԽՈՅ	Արծաթ, թիւ 56, թվ. -74- ՀՃ.: Տախտակ Բ., թիւ 56:
ՊԱՐՏԱԻ	Արծաթ, թիւ 60, թվ. -7- ՀՃ.: Տախտակ Բ., թիւ 60:
ԱՆԻ	Արծաթ, թիւ 78, թվ. -77 ՀՃ.: Տախտակ Գ., թիւ 78:
ԽՈՅ	Արծաթ, թիւ 82, թվ. -77 ՀՃ.: Տախտակ Գ., թիւ 82:
ՄԱՐԱՂԱ	Արծաթ, թիւ 83, թվ. . . . : Տախտակ Գ.:
ՆԱԽԻՋԵՒԱՆ	Արծաթ, թիւ 86, թվ. 777 ՀՃ.: Տախտակ Գ.:
ՈՒՐՄԻԱ	Արծաթ, թիւ 87, թվ. 777 ՀՃ.: Տախտակ Դ.:
ՍԱԼՄԱՍ	Արծաթ, թիւ 89, թվ. -7 ՀՃ.: Տախտակ Դ.:
ՊԱՐՏԱԻ	Արծաթ, թիւ 99, թվ. -7 ՀՃ.: Տախտակ Դ.:
ՄԱՐԱՂԱ	Արծաթ, թիւ 103, թվ. 778 ՀՃ.: Տախտակ Դ.:
ԱՆԻ	Արծաթ, թիւ 107, թվ. 779 ՀՃ.: Տախտակ Դ.:
ԽՈՅ	Արծաթ, թիւ 109, թվ. -9 ՀՃ.: Տախտակ Դ.:
ՊԱՐՏԱԻ	Արծաթ, թիւ 114, թվ. 779 ՀՃ.: Տախտակ Դ.:
ՆԱԽԻՋԵՒԱՆ	Արծաթ, թիւ 115, թվ. -79 ՀՃ.: Տախտակ Դ.:
ՈՒՐՄԻԱ	Արծաթ, թիւ 119, թվ. 780 ՀՃ.: Տախտակ Դ.:
ԽՈՅ	Արծաթ, թիւ 121, թվ. 780 ՀՃ.: Տախտակ Դ.:
ՎԱՆ	Արծաթ, թիւ 128, թվ. . . . : Տախտակ Ե.:
ՎԱՆ	Արծաթ, թիւ 139, թվ. 784 ՀՃ.: Տախտակ Ե.:
ԽՈՅ	Արծաթ, թիւ 153, թվ. . . . : Տախտակ Ե.:
ԵՐՁՆԿԱ	Արծաթ, թիւ 156, թվ. . . . : Տախտակ Ջ.:
ՎԱՆ	Արծաթ, թիւ 158, թվ. . . . : Տախտակ Ջ.:
ԽՈՅ	Արծաթ, թիւ 170, թվ. . . . : Տախտակ Ջ.:
ՆԱԽԻՋԵՒԱՆ	Արծաթ, թիւ 203, թվ. . . . : Տախտակ Է.:
-	Արծաթ, թիւ 205, թվ. 77- ՀՃ.: Տախտակ Է.:
-	Արծաթ, թիւ 206, թվ. . . . : Տախտակ Է.:
ՊԱՐՏԱԻ	Արծաթ, թիւ 208, թվ. . . . : Տախտակ Ը.:
ՆԱԽԻՋԵՒԱՆ	Արծաթ, թիւ 210, թվ. . . . : Տախտակ Ը.:
ԱՌԱՆ	Արծաթ, թիւ 216, թվ. . . . : Տախտակ Ը.:
ՆԱԽԻՋԵՒԱՆ	Արծաթ, թիւ 63ա, թվ. -7- ՀՃ.: Էջ 55, Տախտակ Ը.:
ԱՌԱՆ	Արծաթ, թիւ 215, թվ. 7- ՀՃ.: Էջ 53, Տախտակ Ը.:
ՈՍԻԱՆ	Արծաթ, թիւ 51, թվ. 770 ՀՃ.: Տախտակ Բ.:
-	Արծաթ, թիւ 100, թվ. -77 ՀՃ.: Տախտակ Դ.:
-	Արծաթ, թիւ 123, թվ. -85 ՀՃ.: Տախտակ Դ.:
-	Արծաթ, թիւ 167, թվ. . . . : Տախտակ Ջ.:

A. MARKOV. Inventaire des monnaies des peuples musulmans du Musée Ermitage. St. Petersburg, 1896 (En langue russe).

ԱՐՄԻՆԻԱ	Օմմայյաա
-	Թիւ 104, էջ 4, ՀՃ. 94:
-	Թիւ 106, ՀՃ. 95:

ԱՐՄԻՆԻԱ	Օմմայյաա
-	Թիւ 135, էջ 5, ՀՃ. 96:
-	Թիւ 140, էջ 6, ՀՃ. 97:
-	Թիւ 150, էջ 6, ՀՃ. 98:
-	Թիւ 162, էջ 6, ՀՃ. 99:
-	Թիւ 169, էջ 7, ՀՃ. 100:
-	Թիւ 178, էջ 7, ՀՃ. 101:
-	Թիւ 185, էջ 7, ՀՃ. 102:
-	Թիւ 191, էջ 8, ՀՃ. 103:
-	Թիւ 202, էջ 8, ՀՃ. 105:
ԱՐՄԻՆԻԱ	Ապպասեան
-	Թիւ 48, էջ 15, ՀՃ. 143:
-	Թիւ 55, էջ 16, ՀՃ. 144:
-	Թիւ 61, էջ 16, ՀՃ. 145:
-	Թիւ 72, էջ 16, ՀՃ. 146:
-	Թիւ 87, էջ 17, ՀՃ. 148:
-	Թիւ 109, էջ 17, ՀՃ. 151:
-	Թիւ 120, էջ 18, ՀՃ. 154:
-	Թիւ 140, էջ 18, ՀՃ. 161:
-	Թիւ 208, էջ 21, ՀՃ. 162:
-	Թիւ 269, էջ 23, ՀՃ. 167:
-	Թիւ 378, էջ 27, ՀՃ. 174:
-	Թիւ 439, էջ 29, ՀՃ. 181:
-	Թիւ 448, էջ 30, ՀՃ. 182:
-	Թիւ 579, էջ 35, ՀՃ. 192:
-	Թիւ 626, էջ 37, ՀՃ. 195:
-	Թիւ 722, էջ 37, ՀՃ. 203:
-	Թիւ 821, էջ 45, ՀՃ. 246:
-	Թիւ 825, էջ 46, ՀՃ. 248:
-	Թիւ 831, էջ 46, ՀՃ. 250:
-	Թիւ 835, էջ 46, ՀՃ. 252:
-	Թիւ 846, էջ 47, ՀՃ. 255°:
-	Թիւ 856, էջ 47, ՀՃ. 262:
-	Թիւ 861, էջ 48, ՀՃ. 267:
-	Թիւ 875, էջ 48, ՀՃ. 277:
-	Պարտա
-	Թիւ 876, էջ 48, ՀՃ. 277:
-	Թիւ 1083, էջ 56, ՀՃ. 332:
-	Կայ նաեւ թիւ 1168 պղինձ առանց թուականի դրամ մը:

STANLEY LANE POOLE. Coins of the Urtuki Turkumans. Oxford, 1875. Published by Charles H. McSorley.

URTUKUS OF KAYFA

ՀԱՍԱՆ ՔԷՅՅ	Թիւ 14, էջ 19, թվ. 578 ՀՃ.: BM. British Museum. NUR-AD-DIN MUHAMMAD. A. H. 570-581.
------------	---

ՀԱՍԱՆ ՔԷՅՅ *Թիւ 15, էջ 19, թվ. 581 Հճ.: BM.*
 NASIR-AD-DIN MAHMUD. A. H. 597-619.
 ԱՄԻՏ *Թիւ 19, էջ 20, թվ. 614 Հճ.:*
 ՀԱՍԱՆ ՔԷՅՅ *Թիւ 20, էջ 21, թվ. 615 Հճ.: BM.*
 ԱՄԻՏ *Թիւ 21, էջ 21, թվ. 617 Հճ.:*
 RUKN-AD-DIN MAUDUD. 619-629 A. H.
 ԱՄԻՏ *Թիւ 24, էջ 22, թվ. 621 Հճ.: BM.*

URTUKIS OF MARDIN

NAJM-AD-DIN ALPI. A. H. 547-572.
 ՄԱԼԻՔ ՏԻԱՐՊԷՔԻՐ *Թիւ 30, էջ 24, թվ. չուսի: BM.*
 - *Թիւ 31, էջ 25, թվ. չուսի: BM.*
 - *Թիւ 32, էջ 25, թվ. 558 Հճ.: BM.*
 - *Թիւ 34, էջ 26, թվ. չուսի: BM.*

KUTB-AD-DIN IL-GHAZI II. 572-580 A. H.
 ՇԱՀ ՏԻԱՐՊԷՔԻՐ *Թիւ 41, էջ 28, թվ. չուսի: BM.*

HUSAM-AD-DIN YULUK-ARSLAN. A. H. 580-597.
 ՄԱԼԻՔ ՏԻԱՐՊԷՔԻՐ *Թիւ 47, էջ 29, թվ. 587-9 Հճ.: BM.*
 - *Թիւ 48, էջ 30, թվ. 589 Հճ.: BM.*
 - *Թիւ 52, էջ 31, թվ. 596 Հճ.: BM.*
 - *Թիւ 54, էջ 51, թվ. 596 Հճ.: BM.*

NASIR-AD-DIN URTUK-ARSLAN. A. H. 597-637. BM.
 ՄԱԼԻՔ ՏԻԱՐՊԷՔԻՐ *Թիւ 59, էջ 33, թվ. 599 Հճ., տպուած՝ Մարտին:*
 - *Թիւ 60, էջ 33, թվ. 599 Հճ., տպուած՝ Մարտին:*
 - *Թիւ 61, էջ 34, թվ. 606 Հճ., տպուած՝ Մարտին:*
 - *Թիւ 62, էջ 34, թվ. 611 Հճ.:*

REMZI KOCAER. Osmanli altinlari. Istanbul 1967.

AMID No. 12, A. H. 918. Yavuz Sultan Selim.
 RAHA-OURFA No. 13, A. H. 918. Yavuz Sultan Selim.
 BITLIS No. 15, A. H. 922. Yavuz Sultan Selim.
 AMID No. 23, A. H. 926. Kanuni Sultan Süleyman I.
 - No. 24, A. H. 926. Kanuni Sultan Süleyman I.
 - No. 25, A. H. 926. Kanuni Sultan Süleyman I.
 - No. 26, A. H. 926. Kanuni Sultan Süleyman I.
 - No. 27, A. H. 926. Kanuni Sultan Süleyman I.
 - No. 28, A. H. 926. Kanuni Sultan Süleyman I.
 CANCA No. 41, A. H. 926. Kanuni Sultan Süleyman I.
 OURFA No. 47, A. H. 926. Kanuni Sultan Süleyman I.
 AMID No. 85, A. H. 974. Sultan Selim II.
 CANCA No. 89, A. H. 974. Sultan Selim II.
 AMID No. 110, A. H. 982. Sultan Murat III.
 CANCA No. 117, A. H. 982. Sultan Murat III.
 AMID No. 142, A. H. 1003. Sultan Mehmet III.
 NAKHITEVAN No. 150, A. H.
 ERZURUM No. 156, A. H. 1012. Sultan Ahmet I.
 AMID No. 158, A. H. 1012. Sultan Ahmet I.

ՊԱԻԼ ԲԱԼՁԳ. *ԹՀԵ չղինազե զի ԹՀԵ Մամլեկ սւլթանս զի Եզլաթ անդ Սջրիա. Նամիսամթիչ Սթուրիես Նդ. 12. ԹՀԵ Ամերիչան Նամիսամթիչ Սզլիեթջ, Նեվ Զգրկ, 1964, պպ. 146-147.*

ԱՐՄԵՆԻԱՆ ԹՐԱՄՍ ԶՃԵՐՍԹՐԻՉԿ ԲՋ ԱԼ-ՆԱՍԻՐ ՄԻՀԱՄՄԱԴ

Overstruck on Oshin (1308-1320)
 213.- Balog, three specimens: (21, 1.95); Plate VIII, 213a; (23, 225); Plate VIII, 213b.

Overstruck on Levon IV (1320-1342)
 Balog, three specimens: (22, 1.95); Plate VIII, 213e; (21, 189); Plate VIII, 213d.

The Armenian King's name illegible
 Balog, four specimens: (25, 2.25); (22, 232); Plate VIII, 213 (21, 1.89); Plate VIII, 213f; (19, 217) and several other specimens not controlled. ANS (20, 2.23); (20, 2.05).

DOMINIQUE SOURDEL. Inventaire des monnaies musulmanes de Muséa de Caboul (Afghanistan). Ed. Domas, 1953.

ARMINIA No. 36, 145 H., p. 10.
 - No. 47, 186 H., p. 11, Revers.- Mouhammad bin Yezid.

EDUARD von ZAMBAUR. Die Münzprägungen des Islams. Franz Steiner Verlag GMBH. Wiesbaden, 1968.

Է. Ֆօն ԶԱՄՊՕՐԻ պատրաստած դրամա-ալխարհագրական մեծղի հատորին մէջ յիշատակուած են հետեւեալ Հայաստան տպուած Իսլամ դրամներու ցանկը, այբենական կարգով եւ մատենագրական-ծանօթագրական լրիւ մէջբերումներով: Ոչստ օգտակար հրատարակութիւն:

ԱՄԻԴ	ԵՐԵՒԱՆ	ՈՒՐՀԱՅ
ԱՆԻ	ԲԱԲԵՐԴ	ՍՂԵՐԴ
ԱՆԼԱԹ	ԲԱՋՈՒՆԱՅԻՍ	ՍԵԲԱՍՏԻԱ
ԱՌԱՆ	ՊԻԹԼԻՍ	ԼՈՒԼՈՒԱ
ԱՐՃԷՇ	ՊԱՐՏԱԻ	ՄԱՐԱՂԱ
ԷՐԶՐՈՒՄ	ԳԱՆՁԱԿ	ՄԻԱՖԱՐԻՔԻՆ եւ այլն:
ԵՐԶՆԿԱ	ԽԱՐԲԵՐԴ	
ԱՐՄԻՆԻԱ	ՎԱՆ	

Որոշ աղբիւրագիտական տեսակէտէ օգտակարութիւն կրնայ ունենալ նաեւ Հ. Յ. Բասմաջեանի ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐԱՄԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ԴՐԱՄՆԵՐ հատորը (Վենետիկ-Ս. Ղազար) 1936, էջ 89-124:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒԱԾ ԱՂԲԻՒՐՆԵՐ

JOHN WALKER. A Catalogue of the Arab-Byzantine and Post-reform Umayyad coins. British Museum, London 1956. 5-7

ISMA'IL GHALIB. Monnaies Ommayades et Abassides. Catalogue du MUSÉE IMPÉRIAL OTTOMAN, 1312 H. Publication en langue turque avec l'alphabet arabe. 8

- ISMA'IL GHALIB. Monnaies Orthokides, Zenkides, les Atabeks etc.
Catalogue du MUSÉE IMPÉRIAL OTTOMAN, Constantinople. 1911 H. 9
- GEORGE C. MILES. Rare islamic Coins.
NUMISMATIC NOTES AND MONOGRAPHS, No. 118.
The American Numismatic Society, New York, 1950. 10
- MOUHAMMAD ABUL-L-FARAJ AL-'USH. Trésor de monnaies d'argent trouvé à Umm-Hajarat.
En langue arabe.
Conservé au Musée National de Damas. 11
- MOUHAMMAD ABUL-L-FARAJ AL-'USH. Trésor de Damas, 1972. 11
- BEHZAD BUTAK. Resimli türk paralari. Istanbul 1947. 12-13
- IBRAHIM ARTUK. Denezbaci definesi. Ankara, 1966. 14
- I. ARTUK, C. ARTUK. Istanbul arkeoloji müzeleri teşhirdeki Islâmî sikkeler katalogu. Cilt I, Istanbul 1971. 15-23
- AL-MASKUKAT. The Journal of Numismatic in Iraq. Special Issue, Vol. II. In arabic, 1969.
Dc. Mouhammed Baker al-Housseyni. -Document on as-Sarraf, the donor of his precious collection. 24
- F. de SAULCY. Lettres à Mr. M. Reinaud sur quelques points de la Numismatique Orientale: Lettres VII, VIII, IX et X.
Extrait de l'année 1842 du JOURNAL ASIATIQUE, No. 3, 1842, Paris. 25
- MOUHAMMAD MOUBARAK. Monnaies Djinkizide, Ilkhanide, Djélairide etc.
Catalogue du MUSÉE IMPÉRIAL OTTOMAN de Constantinople, 1318 H.
Pub. en langue turque, avec alphapet arabe. 26-30
- GRANBERG, BEATRICE. Reflexioner kring ett sällsynt kalifmynt fran Asikala.
In: FINSKT MUSEUM, 1954, pp. 9-13. 31
- HENRI LAVOIX. Catalogue des monnaies musulmanes de la Bibliothèque Nationale de Paris, Tome I, 1887. 32-33
- AHMAD TAWHID. Monnaies Seljoukides, Banou Saldok, Banou Manou Mankoudj, Karaman etc.
Catalogue du MUSÉE IMPÉRIAL OTTOMAN de Constantinople, 1321 H.
Pub. en langue turque, avec alphabet arabe. 34
- SAYYED NASER NAKSHBANDU. The Islamic dinar in the Iraq Museum,
in Baghdad, 1953. In Arabic. 36
- HARVER PORTER. Unpublished coins of the Caliphate in the Collection
of the American University in Beirut.
Reprinted from the NUMISMATIC CHRONICLE, Fifth
Series, Vol. I. London. 37
- AL-MASKUKAT a bi-annual scientific o review of numismatic,
issued by the Iraq directorate of antiquities, Baghdad, Vol. I. p. II., 1969. 38
- SUMER. A journal of archeology and history in Iraq, 1959, Vol. 1-2.
- S. N. NAKSHBANDI. Amawi mint in Arminia, year 100 H.
No. 218, p. 56,01. IV and year 101 H.
No. 219, p. 57, Pl. IV. 39
- A. MARKOV. Catalogue des monnaies Ilkhanides-
ILKHANIDES-DJELAIRIDSKIHI MONETI
St. Petersbourg, 1897. En Russe. 40
- STANLEY LANE POOLE. Coins of the Urtuki Turkumans. Oxford, 1875.
Published by Charles H. McSorley. 41-42

- REMZI KOCAER. Osmanli altinlari. Istanbul 1967. 43
- PAUL BALOG. The coinage of the Mamlûk sultans of Egypt and Syria.
Numismatic Studies No. 12.
The American Numismatic Society, New York, 1964, pp. 146-147.
Armenian trams overstruck by Al-NASIR Muhammad. 44
- DOMINIQUE SOURDEL. Inventaire des monnaies musulmanes du Musée de Caboul -Afghanistan-
Ed. Damas, 1953. 45
- EDUARD von ZAMBAUR. Die Münzprägungen des Islams. Wiesbaden 1968. 46
- TERESA I RYSZARD KIERSNOWSCY. Wczesnosre iniowieczne Skarby Srebrne z Pomorza.
POLSKIE BADANIA ARCHEOLOGICZNE TOM 4.
WARSZAWA-WROCLAW.

Բոլոնիոյ մէջ գտնուած 239 դրամական գանձերուն մէջ, կան նաեւ քսանեակ մը, արաբական դրամական գանձեր ալ, նշած ենք անոնք որոնց մէջ կան Հայաստանի ու անոր քաղաքներուն մէջ տրապուածները:

- ԱՐՄԻՆԻԱ. Թիւ 13 գանձ: Մեր թուականով՝ 866-867:
- Թիւ 67 գանձ: Մեր թուականով՝ 754-755:
- ԱՌԱՆ Կամ՝
ՊԱՐՏԱԻ. Թիւ 67 գանձ: Մեր թուականով՝ 799-800:
- Թիւ 67 գանձ: Մեր թուականով՝ 802-803:
- ԱՐՄԻՆԻԱ. Թիւ 117 գանձ: Մեր թուականով՝ 890-891:
- Թիւ 117 գանձ: Մեր թուականով՝ 899-900:
- Թիւ 123 գանձ: Մեր թուականով՝:
- Թիւ 123 գանձ: Մեր թուականով՝ 765-766:
- Թիւ 123 գանձ: Մեր թուականով՝ 777-778:
- Թիւ 123 գանձ: Մեր թուականով՝ 862-863:
- Թիւ 232 գանձ: Մեր թուականով՝ 805-806:

العباسيون

ابو عبد الله محمد المهدي

١٥٨ - ١٦٩

فضة

ارمينيه ١٦٨ -

الوجه : قرن المركز : لا اله الا

الله وحده

لا شريك له

قرن المحيط : بسم الله ضرب هذا الدرهم بآرمينية سنة ثمان وستة ودينار
صاطبة ثبوت دوائه مركزية وديارته محيطية مفردة عن المركزيات بست حلقات مزدوجة مستطيلة
سدساً ذهبياً . الحلقات المذكورة هكذا : [٥٥٥٥] .

الظهر : قرن المركز : الخليفة المهدي

سما امرية هرون

بها أمير المؤمنين

صاحبة يدائرة . وفي محيطه : لا محمد رسول الله ارسله بالهوى ودينه الحق يظهره على الدين كله ذكوره لشركونه
صاحبة يدائرة دقيقة ودائرة عريضة .
[هذه القطعة منقوبة من المحيط] .

الوزن : غرام :

النقر : عينية :

توجد قطعة واحدة من هذا الدرهم في المتحف البريطاني لا مثيل لها . والله هذه القطعة
مفردة بآرمينية وتختلف عما كان من هذا الدرهم لا يوجد اسم هرون أمير المؤمنين وتختلف التاريخ ايضا .

الوجه : قرن المحيط : لا اله الا الله

محمد وآله وصحبه
فضة ضربها فاطمة ٢٦٢

لا اله الا الله

الله اعظم له

(الفضة)

بسم الله ضرب هذا الدرهم بفاطمة
سنة ثمان وستة وثمانين
له الامير محمد بن عبد الله

لا اله الا الله
الله اعظم له
محمد رسول الله
صلى الله عليه
والآله الطيبين
الطاهرين

من الفولاذ الى حبيزة الخليفة
قطعها تادرو

ملوك البنان ١٧٨

غازان محمود
٦٩٩ - ٧٠٦
قبة
يران - ٦٩٩

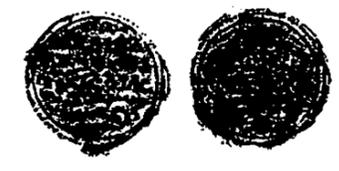
الوجه : في المركز :

الله
لا اله الا
عليه محمد صلي
رسول الله

مخالفة بتبني محمد من قبله هذه مخالفة بدائرية الواحدة خطية والافرى نقطة
وفي الزوايا المتكلم به الدائرية والتبني : في اسن / سبج / وتبنيه / استحباب
[الخط في هذه الوجه كوفي] .

الله
لا اله الا
عليه محمد
رسول الله

[الخط في هذه الوجه كوفي ونسخي] [واللفات ثلث]
مخالفة بدائرية : خطه ونقطة
[هذه القطعة متقوية قرب الخط] .

الوزن : غرام :
القطر : مليمت :

هذه القطعة من نقود غازان محمود المكتوب بثلاث لغات : (عربي ، مغولي ، وبنغالي ، باسريا) .

غازان محمود
٦٩٩ - ٧٠٦
قبة
باران - ٦٩٧

الوجه : في المركز :

الله
لا اله الا
عليه محمد صلي
رسول الله

مخالفة بتبني محمد من قبله هذه مخالفة بدائرية : خطه ونقطة . وفي الزوايا ما
الدائرية والتبني : في اسن / سبج / وتبنيه / استحباب
[الخط في هذه الوجه كوفي] .

الله
لا اله الا
عليه محمد
رسول الله

مخالفة بدائرية : خطه ونقطة . [الخط في هذه الوجه نسخي وكوفي] [واللفات ثلث] .

الوزن : غرام :
القطر : مليمت :

هذه القطعة من نقود غازان محمود المكتوب بثلاث لغات : (عربي ، مغولي ، وبنغالي ، باسريا) .

ملوك اليماني ٧٤٢

ابو سعيد بن ادرع خان

٧٤٢ — ٧٤٦

فضة

مراغفة — ٧٤٤

الوزن : ذ الميزان :

لا اله الا الله
 محمد رسول الله
 عثمان

مائة دينارية : خطية و نقطة ظاهر منها مقدار الفضة فقط .
 [الخط من هذا الدرهم كوفي جميل و نسخي]
 الظهور : ذ الميزان :

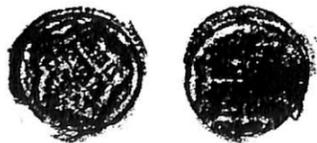
صفت ابا

م دولة السلطان الاعظم

ابو سعيد بن ادرع خان

خالد الله ملكه

محاط بنج مائة اضلاعاً مستطمة من خطوط هكذا :
 وهذه مائة دينارية : خطية و نقطة ظاهر منها القسم الاعظم .
 سنه / ثنتي / عشرية / اربع / مائة
 [الخط من هذا الدرهم كوفي نسخي]

الوزن : غرام :

القطر : ملليمتر :

من السجوة
 من بلاد الروم

على يد الله كنعان الاول
 به كنعان

٧٤٦

٧٤٦

فضة خردق

اللام

المنقش

بال
 سقا

المنقش

كنعان
 كنعان
 كنعان

سوار

ط الحوتون
 فيات الدرهم كثر والى
 ٦٤٤ - ٦٤٤

فقه
 حزب سوس
 ٦٤٨

الامام المنقر باهم امير المرحمة
 جوده الاسد والشمس
 من بصره الاشارات والهجوم

حزب فقه الدرهم
 اللطاف
 الامم
 كثر
 كثر
 كثر
 كثر

ط الحوتون
 فيات الدرهم كثر والى
 ٦٤٤ - ٦٤٤

فقه
 حزب سوس
 ؟

الامم
 المنقر
 كثر
 كثر
 كثر

اللطاف الامم فيات
 الدنيا والدين * فقه الدرهم
 كثر
 كثر

به السجود
 نه لاد الوم
 عدى الوم لبقا والوم لبقا
 ٢٤٢ - ٢٤٤
 فقه حزب سواس ٢٤٢
 الموسى
 الوم اناصر
 * * *
 لى اى امير فستاد
 وعشبه
 سواس
 الوم
 الوم الوم
 لبقا لبقا
 هذا

به السجود
 نه لاد الوم
 عدى الوم لبقا والوم لبقا
 ٢٤٢ - ٢٤٤
 فقه حزب سواس ٢٤١
 الوم المتعلم باو الوم
 عود السجود الوم
 به السجود
 الوم الوم
 * * *
 لى اى امير فستاد
 وعشبه
 سواس
 الوم
 الوم الوم
 لبقا لبقا
 هذا

